

REPERTOÁROVÁ PŘÍLOHA AMATÉRSKÉ SCÉNY

DIVADELNÍ HRY

PROVĚŘENÉ JEVIŠTĚM

OPUS 41.

V pořadí již 41. textem otištěným v současné repertoárové příloze Amatérské scény je hra *Pavla Němce Tak takhle to bylo aneb Život je jen náhoda*. Poprvé byla uvedena v autorově režii 19. října 2004 Divadelním spolkem Svatopluk v Benešově. Soubor se s její inscenací mj. zúčastnil v listopadu 2005 úspěšně Národní přehlídky jednoaktových her Kaškova Zbraslav. Inscenace byla doporučena k výběru do programu Jiráskova Hronova 2006.

Pavel Němec patří již ke třetí generaci, která v rodině tzv. táhne přislovečnou divadelní káru. Chopil se jí po své babičce a po svém otci Ludvíkovi Němcovi, s nímž je spjata významná éra v existenci ochotnického divadla v Bystřici u Benešova. Soubor patří k nejčastějším účastníkům národní přehlídky venkovských divadelních souborů ve Vysokém nad Jizerou. V bystřickém souboru mj. Pavel Němec sehrál pod režijním vedením svého táty úctyhodný počet rolí. Po smrti rodičů a přestěhování do okresního města založil divadelní spolek Svatopluk v Benešově, jemuž byl po více jak šest divadelních sezón principálem, autorem, režisérem i hercem. Příležitostně hostoval v říčanském souboru Tyl a v souboru ve Zbraslavi. Koncem roku 2005 se od Divadelního spolku Svatopluk odloučila skupinka nadšenců v čele s Pavlem Němcem a založila nové divadlo BANDA (Benešovské Amatérské Nezávislé Divadlo Autorské). BANDA se chce věnovat především uvádění vlastních autorských textů. V současné době má na repertoáru hru *Tak takhle to bylo aneb Život je jen náhoda* a zkouší další s názvem *Klaun*. Na sklonku minulého roku natočil režisér Jaroslav Kodeš v Českém rozhlase 2 - Praha sci-fi hru Pavla Němce pojmenovanou *Návrat*. Její rozhlasová premiéra se uskutečnila 29. dubna 2006.

Pavel Němec se narodil v roce 1961, 11 let působil jako pedagog na střední škole, poté pracoval jako programátor, v současné době je správcem počítačové sítě a webmasterem na Městském úřadě v Benešově. Bohatou divadelní praxi si doplnil v Lidové konzervatoři Středočeského KKS Praha v oboru divadelní režie (absolvoval 1985). Své divadelní poznatky a zkušenosti si dále prohlubuje v právě probíhajícím dlouhodobém Kurzu praktické režie NIPOS-ARTAMA. Do divadelního dění je zapojena manželka Stáňa i celá Němcova rodina. V *Tak takhle to bylo...* hraje malou roličku a v *Klaunovi* zásadnější postavu starší dcera Kateřina, mladší dcera Pavla napovídá. Zdá se, že pokračování divadelní dynastie Němců je zajištěné.

Milan Strotzer

DRAMATURGICKÝ PENDANT

KE HŘE TAK TAKHLE TO BYLO

Černá komedie ze současnosti Pavla Němce Tak takhle to bylo aneb Život je jen náhoda má mnoho předností. Rozsahem je *aktovkou*, přičemž se do jedné aktovky vejde i celá scénografie. Především ale tento autorský opus, byť byl

psán na konkrétní postavy benešovského souboru, může převzít každé divadlo. Text lze považovat za svého druhu satiru v tom nejlepším slova smyslu, a takový aby v českých luzích a hájích jeden pohledal, neboť kdysi ojedinělé *Radošínské naivné divadlo* je dnes cizozemské.

Text patří do komediálního žánru a úspěšně, t.j. záměrně divadelně, využívá tři komunikační roviny. První je realisticko-psychologická v nadhledu až groteskně černém. Druhá vyváženě balancuje v přímé komunikaci s divákem od oslovení až po atak. Třetí využívá ryzí divadelnosti, neboť názorně a nejzajímavěji ukazuje, jak slovo učinit tělem, přičemž pracuje s Brechtovským zcizením, Stanislavského metodou převtělení, a s demonstrací. Přitom platí, že přes otevřeně prezentované prostředky třetí platformy se ostatní komunikační roviny realizují, takže by se stylizací skoro nikdo nemusel mít problém. Zároveň upozorňují, že se nejedná o divadlo na divadle.

Co se úprav textu týče, tak ať svůj osobitý výklad přikloníte ve prospěch té či oné ze zmíněných tří rovin, nejspíše zjistíte, že vyměníte některý pojem, něco si škrtnete, možná do expozice, nebo do situací dodáte vlastní životní zkušenost či empirický příklad, ale to je asi vše. Možná se také rozhodnete, že rozšíříte scénografii o ono nerealizované představení, ze kterého vám na jevišti zůstal mobiliář, a tak si posílíte rovinu pravděpodobnosti. To je samozřejmě proveditelné, především tehdy, vsadíte-li na realitu jako takovou, nebo pomáháte méně zkušeným hercům. Ale vězte, že ošidíte sebe i diváky o *divadelnost jako takovou*, o které soudím, že je primárním tématem, tedy je předsunuta před úšklebek nad dobou, přes který se tak krásně a zároveň příznačně realizuje.

Ale teď už k některým aspektům textu, tématu, principu a jejich sdělování.

Inscenaci otevírá - a v oslabené podobě uzavírá - obtížná divadelní dovednost, a to oslovení a atakování diváka. Tento prostředek je nutné odvažovat ne na lékárnických, ale na atomových vahách, neboť divák nechce být obtěžován, divák se přišel dívat a bavit. Samozřejmě, že jisté psychické i fyzické násilí snese, neboť předpokládá, že je *jenom jako*, a především se mu líbí, když je objektem ataku někdo jiný, a on se může radovat jak vyklouzl, a dokonce se kochat, jak by si s útočníkem poradil on - samozřejmě, že vždycky lépe, neboť pouze v své představě. To je v pořádku, tento estetický a komunikační zážitek do divadla též patří, jen nesmí překročit hranici, která je před každým představením jinde, a kterou musíte vycítit, jinak se diváci proti vám naježí, a na takový kopec potom Thespidovu káru jen tak nevytáhnete, jelikož se vám na ní udělají hranatá kolečka. ALE: zároveň platí, že když je divák-spoluherce vybrán (před tím se musí v očích ostatních jako divák prosadit), tak můžete násilí stupňovat. O to více totiž každého polechtá, když to vypadá, že by ještě kdosi mohl být vybrán. Polechtá opět v obojím významu, že je to *jako* či možná *doopravdy*. Aby však toto násilí vyšlo, a přes tento prostředek vyšlo provedení a vyznění celého představení, musí být divák zvukem, světlem,

i promluvou technika či člena souboru v odpovídajícím kostýmu při otevření hry ubezpečen, že skutečně nastal zádrhel. Musí uvěřit technické pauze, kterou využije společenský outsider, aby otravoval a dotíral na jeho zaplacená divácká práva. Tím si také, jaksi na okraj, každý změří svou míru tolerance jak k divadelníkům, kteří způsobili zádrhel, tak k odlišným bytostem. Prosím, nejde o vychovávání ani poučování, to nikdy! - je to vždy hra, a tohle je jakýsi bonus navíc.

V následující situaci pak musí otrava a prudič *Homeless* získat sympatie diváků. Trochu ke své osobě a trochu ke svému postavení, a naopak k postavě *Diváka* nutno vybudit antipatie. Ne moc, jen tak akorát, aby ostatní už byli nažhavení, kdy ten vybraný nechá okolků a přidá se do hry, ke které je vyzýván: Přece tady nebudou sedět jen tak na sucho. Ještě stále jsme v expozici, přesněji už skoro v jejím závěru, kdy je zapotřebí nastartovat princip divadelnosti, aby se slova stala tělem a *Homeless* před námi mohl stvořit svět svého života. To je také chvíle, kdy má poslední šanci získat sympatie, protože chlap, který je schopen zaujmout celou hospodu - ne nějakými blbinkami, ale předváděním vážných témat - a vysloužit si přízvisko *Šeherezáda*, není přece ořezávátko.

Na první situaci s *Proděkanem* je nám pak konkrétně předvedeno *demonstrování, převtělení, zcizení*. Postavy začnou myslet divadlem, a ono se divadlo stane. To znamená, že zde by se měl ustálit komunikační i významový klíč, neboť přes situaci v knihovně autor ústy hrdiny předkládá herci režijní pokyny o vnitřním motivu postavy: *chce získat stáž za jakoukoli cenu*; a na vnějších prostředcích ukazuje, jak toho dosáhnout: *přes vztah ke knihám*; včetně ozvláštnění postavy, kterým je *endoprotéza*.

Ve dvou třetinách textu, kolem rošády s dopisem pana *Hory* milence, začne *Homeless* opět lobovat diváky, aby ho pochopili, aby mu porozuměli, a v podstatě je žádá o generální pardon pro podraz, který chystá. Jde na to přes „přiznání“ k bídě života léčené alkoholem a shozením stereotypu bytí protivníka. Je dobré si tedy uvědomit, že uvnitř hry se jedná o podraz na *Horu*, ale v dopadu se jedná o podraz na diváky. Situace by měla být vystavena tak, aby nám všem posléze došlo, že přesně cosi podobného se nám děje dnes a denně, a my před tím, ke své škodě, zavíráme oči.

Situace mezi *Katy, Wendy, Jane a Homelessem* je klasické One-man-show pro postavu *Diváka*, divadlo na divadle uvnitř divadla, což je herecký úkol i splněný sen. A zároveň je to opět metafora o obrazné síle divadla.

Poslední podotknutí se týká konce, a to přehození rolí *Homeless - Divák*, kdy se nacházejí v opačném gardu než na počátku. Zde je na úvahu, zda razantně neškrtnat, neboť když představení funguje, tak na ozřejmění, že *život je jen náhoda*, nepotřebujete replik 16, ale stačí vám jich tak 5.

Prolog a epilog jsou náročným úkolem pro režii, ale v případě probíraného textu to znamená, že jejich přesným provedením má z valné části vyřešeno, a teď už to pouze musí udržet v chodu a ve šťavnatých otáčkách. Neméně tak to ale znamená, že od první situace ze života hrdiny může režie tvořit mimo text své vlastní významy, a to akcenty, důrazem na to, co jakým výrazovým prvkem bude předvádět - sdělovat. Hned ale dodávám, že text vás moc daleko nepustí, na to je příliš daný a simplicítní, ale jako intelektová hra a konstruování je to docela dobré myšlenkové cvičení i na tak krátkou uzdu.

Lze tedy s čistým svědomím říci, že text *Pavla Němce: Tak takhle to bylo aneb Život je jen náhoda*, je svým způsobem klinická diagnóza jistých jevů dneška, zachycená v nadhledu obrazným principem *černé* či *crazy comedy*.

Vladimír Zajíc

PAVEL NĚMEC

TAK TAKHLE TO BYLO

aneb Život je jen náhoda...

Osoby:

OPOŽDĚNÝ DIVÁK
DIVÁK
HOMELESS
ČLEN SOUBORU

Klasický začátek divadelního představení. Zhasíná se v sále, začíná znít vznešená hudba, otevírá se opona. Náhle je hudba několikrát přerušena, ozve se do ní brum, chrčení, pískání zpětné vazby, hudba se prudce zesiluje a zeslabuje, jako by se zvukař snažil odstranit problémy zesilováním a zeslabováním, pak hudba utichá. Po pauze se nasvítí jeviště a přichází člen souboru, aby vysvětlil vzniklou situaci.

ČLEN SOUBORU: Milí diváci, moc se vám omlouváme, ale jak jste sami slyšeli, rozbila se nám zvuková aparatura. Hudební složka je však velmi důležitou, dokonce nezbytnou součástí dnešního představení. Naši technici proto usilovně pracují na odstranění závady. Neodcházejte, prosím, ze svých míst, já věřím, že oprava nepotrvá dlouho a začátek se zdrží skutečně jen o pár okamžiků. (*Když se začne dohadovat Opožděný divák s Homelessem, odchází do zákulisí.*)

DIVÁK: (*Přichází pozdě, na jeho místě v první řadě sedí odpudivě vyhlížející homeless se dvěma naditými igelitovými taškami. Zkouší to nejprve „tiše“.*) Promiňte, ale tady sedím já.

HOMELESS: (*Otočí se na diváka vedle sebe.*) Promiňte, ale tady sedí von.

DIVÁK: Nenene. (*osobenému sousedovi*) Promiňte. (*Homelesssovi*) Já mám lístek na tohle místo!

HOMELESS: (*osobenému sousedovi*) Promiňte. (*divákovi na druhé straně*) Von má lístek na tohle místo.

DIVÁK: Člověče, vy si snad ze mě děláte srandu.

HOMELESS: Já? Z vás? Né! To né!

DIVÁK: Tak mě pusťte sednout na moje místo!

HOMELESS: Pane, nekřičte tu! Tady ste v divadle, tak se podle toho chovejte! Jó?

DIVÁK: Já se mám chovat? (*Obrací se na okolní diváky a ukazuje jim vstupenku.*) No podívejte se, já mám lístek

na tohle sedadlo, to individuum mi zasedlo místo a ještě se chce se mnou dohadovat. Omlouvám se, ale...

HOMELESS: Taky byste si moh klidně sednout jinam.

DIVÁK: Jinam? Proč bych si sedal jinam? Já mám lístek na tohle místo! Sednu si sem!!

HOMELESS: Tady sedím já.

DIVÁK: Podívej se, já se o tom s tebou nebudu bavit! Já mám prostě koupenou vstupenku na tohle místo, tak budu sedět na tomhle místě. *(Popadne Homelesse za klopý baloňáku, vytáhne ho drsně ze sedačky a posadí se na své místo.)*

HOMELESS: *(Bezradně stojí všem na očích, igelitky v rukou, nervózně přešlapuje.)* Viděla ste to, pani? To snad není možný. Von mě klidně... A eště mi tykal! No slyšela ste to? Dyk von mi klidně tykal! Vodkdy si tykáme, co? Husy sme spolu nepásli, co já vim.

DIVÁK: *(tlumeně)* To snad není pravda. *(Ukazuje lístek divákům okolo sebe i za sebou.)* Podívejte se, tady mám platnou vstupenku na tohle místo.

HOMELESS: Lump jeden! Grázl! *(jinému divákovi)* Šéfe, neměl byste pro mě cigaretu?

DIVÁK: *(Znervózní, rozhlíží se kolem sebe.)*

HOMELESS: No tááák. Jedno cigáro... To přece nezchudnete, ne? Sebral bych si vajgla, ale tady nejsou, podívejte! Jedno cigárko... no! Co vám to udělá...

DIVÁK: *(Dost neochotně mu nabídne.)*

HOMELESS: Hmm... máte pěknou tabatěrku. Vemu si dvě, jó? Na pak, víte? Ste fakt hodnej, šéfe, dík. *(Chce si zapálit, ale jeho zapalovač nechytá.)* Jéžiš... Nemoh byste mi eště zapálit? Já mam zapalovač, fakt mam, koukejte... *(Škrtá mu před obličejem.)*... ale nechytá, no. To jsou šmejdy, vidíte? A to sem ho našel teprv minulej tejden. No řekněte sám, nejsou to dneska šmejdy?

DIVÁK: *(Podává mu obyčejný plynový zapalovač.)*

HOMELESS: Já sem míval zlatýho Ronsona, teda dřív, dyž se mi eště dařilo, víte? Ten chyt dycky! I ve větru! Dycky!! Tedle je takovej vobyčejnej, no ale chytá, tak co. Aspoň vám nemusí bejt líto, že ste mi ho dal, že jo?

DIVÁK: Ale já jsem vám ho nedal!

HOMELESS: *(Na poslední repliku nereaguje, zapaluje si, vyfoukne kouř.)* Ježíš, co to je? Marsky, jo? Teda podle kvádra a podle tý cigártašky bych vás koštoval na něco lepčího. Marsky! To já, dyž se mi eště dařilo, sem kouřil Dunhillky. Nic jinýho bych nevzal do huby. Vy ste nákej spořivej, že jo? No nic... *(Dlouze se zadívá na náhodnou divačku, možná*

laškovně zahrozí prstem.) Pani, vy mi nevěříte, co? Helejte, to není sranda, zejtra tady můžete stát vy místo mě. Nebo se mnou. To je hned. *(divákovi)* A víte, šéfe, co je nejhorší? Né? No schválně, co myslíte, že je nejhorší?

DIVÁK: *(Zabručí spíš pro svoje okolí.)* Když někdo dopadne jako ty.

HOMELESS: Co? Šéfe, dyk vás vůbec není slyšet! Helejte, támdle vzádu to chtěj taky slyšet. Že jo? Že jo?!! Musíte víc nahlas, šéfe!

DIVÁK: Dej mi pokoj.

HOMELESS: Co? *(divákům)* Hele, prej: Dej mi pokoj. Dej mi pokoj, říkal. Jé! Dej mi... No né, von mi taky tyká! A víte, co řek před tím, jak ho nebylo slyšet? Víte? Řek, že nejhorší je, dyž někdo dopadne jako já. Tak todle fakt řek! Límeček! Bílej! Houby! Hele, dyž se mi eště dařilo, ále... *(Mávne rukou.)* A víte co, šéfe? Tady máte zpátky ten zapalovač. Vemte si ho. Abyste neřek, až se vám třeba přestane dařit, že za to muži, víte? No vemte si ho, vod vás já nic nepotřebuju! Nic! Helejte, já dyž sem byl mladej, jo, tak jsem bydlel ve squattu. Víte co to je pani, ne? Co? Ne? No tak to sme našli vopuštěnej barák, patrovej, a tam sme se scházeli. A někery se tam rovnou nastěhovali. Perfektní bejvák to byl, akorát tam teda spadly schody do toho patra, jó, ale jinak neměl chybu! A ty spadlý schody, to byla velká výhoda! Veliká! Sehnali jsme žebřík, na jedný stavbě, a ten sme dycky na noc vytáhli za sebou nahóru a bylo to. Nikdo k nám nemoh, koho sme nepustili. Nebo vy s sebou taháte žebřík, dyž někam dete? Že ne! – Tak vidíte.

Já sem tehda dělal vejšku. Sociologii. Vylít sem ze zkoušky a fotr mě vyhodil z baráku. Fakt! Normálně se mnou vyrazil dveře, ať prej du makat a najdu si podnájem. Vono teda vo tu zkoušku zase tolik nešlo, hlavně mu vadilo, že chodim se squatterkou, tak říkal, že dyž puđu makat rukama, že dostanu rozum. Jenže Katy, to byla ta moje holka, jo? Katy řekla, že to zvládnem. A taky říkala, že až vyštuduju, tak že budu bránit squattery. Že založíme squatterský sdružení, aby na nás nemohly ouřady, a já že budu takovým jejich mluvčím, budu vyřizovat věci se soudama a tak. A všem se to líbilo, tedle nápad. Všem! Tak já sem chodil do školy a učil se jak blázen. Najednou mě to fakt začlo bavit, páč sem viděl, že to vopravdu k něčemu bude, a vostatní, dyž šli shánět, jo, tak sháněli i za mě. No a tu zkoušku sem pak udělal hned na druhý termín. Fotr nák vyčuchal, že už sem se školou zase v pohodě a čekal na mě jednou před fakultou. A prej ať se vrátim domu. Že stačí, dyž se rozejdu s Katy a bude zase pohoda. No slyšíte to? Že se mam vykašlat na Katy! Přitom vona mě podržela, dyž mi bylo nejhuř a všecky ukecala, že nemusim shánět, páč by bylo blbý, dyby mě přitom chytli cajti. Jako chlupatý, rozumíte? A ted, dyž sem byl v pohodě, tak sem se na ní měl vykašlat? Jenže fotr, von věděl hovno, co je to láska, víte pani? Katy byla fakt nádherná, měla takový pružný, pevný nohy a... a vůbec všecko měla takový pružný a pevný. Vona byla nejkrásnější holka mýho života. Možná taky proto, že jí sem fakt miloval. Ach jo...

Jednou sem takle seděl v knihovně a dělal si výpisky a přišla

taková bílá holka. Taková nažehlená, navoněná, no a taky si tam něco psala. Koukala na moje dredy, já měl tenkrát dredy, no fakt, dyk mi bylo kousek přes dvacet, a dala se se mnou do řeči, co jako studuju a tak. Na první pohled sem jí pad do voka, myslim. To víte, vona byla voháknutá jak ze žurnálu a já měl na sobě vodrbaný džíny, vobě kolena venku, vono se to teda tenkrát nosilo a jí se to líbilo, ale že prej sama to nosit nemůže, páč by „tatínkovi dělala ostudu“. Tak já se ptám, co jako její tatík dělá, že je takovej citlivka a... no víte co? To si tipněte. (*divákovi, který mu dal cigaretu*) Šéfe, vsadte se se mnou, že to neuhádnete. Vo pivo jo? Vo jedno. Ne? Já na něj mám, fakt! Tady nejsou na našince zvyklí, víte? Tady lidi dávaj, tady sou hodný lidi... (*směřem k Divákovi*) Někerý... Tak co šéfe? Víte? Nevíte! Vyhrál sem pivo! Pojte, já vám to u něj dovyprávím.

DIVÁK: Dejte mi pokoj, člověče! A nesahejte na mě!!

HOMELESS: No no no, vy ste nákej cimprlich. Né, já už vim. Vy na něj nemáte, co? To mě mohlo napadnout hned, dyž kouříte Marsky! No tak já vám ho dám a někdy mi to vrátíte jo? (*Z igelitky vytáhne lahvové pivo, otevře ho a postaví na stůl.*)

DIVÁK: Ale já od vás nic nechci!

HOMELESS: No dobře, jak myslíte. (Napije se sám.) Helejte šéfe, chodit na pivo je dobrý. Já sem dost sečtělej, eště ze školy, a tak si v hospodě dycky koupim pivo a pak začnu něco vyprávět. Nákej zajímavěj příběh z literatury. Voni lidi dneska moc nečtou, teda aspoň ty co choděj do hospody, ty fakt nečtou. Takže voni to tim pádem neznaj, jo? A dyž je to nejzajímavější, tak já řeknu, že už jako pudu. A voni: „Ale né, kam bys chodil, napřed to dopověz, dej si eště jedno.“ A já na to, že už na další nemam. Tak voni mi to pivo koupěj a pak další a další, dokavad nepadnu pod stůl. V jedný hospodě mi dokonce říkali Šehrezáda. Fakt! - Jo!!! To jsem ale zamluvil, čím byl ten citlivej tatík Vendulky, že jo? Řikal sem, že se menovala Vendulka? Tak von vám byl proděkanem na naší fakultě! No představte si to, líbil sem se holce proděkana!! Víte co to pro mě bylo? Tenkrát mohlo jet pár študáků na stáž do Princetonu. No hned mi to tady začalo šrotovat, že bych se moh přes ní, teda vlastně přes jejího tatíka na tu stáž dostat. Všecko platila fakulta, uplně všecko!

Tak sem jí hned pozval na kafe, jako Vendulku, jo, a pak eště do kina a po kině na dvojku, to už sem Vendulce říkal Wendy, to se jí taky líbilo, těch dvojek sem do ní nalil víc a celou dobu sem ved takový ty chytrý intelektuálský kecy, zkrátka – ráno sem se probudil v její posteli. Von tatík jí platil garsonku, prej aby byla samostatná. No řekněte, pani, jaká to je výchova k samostatnosti, dyž tatík každej měsíc zacvaká činži, to je přece blbost, no né? Zavětril sem, že by to mohla bejt pohoda. A taky že byla. To mi teda věřte, šéfe. U Wendy to byla paráda. Teplá voda, měkká postel, měkká Wendy... Jo! A asi tak za měsíc povídá, že mě musí představit rodičům. Prej, že jim vo mě řekla a že mě chtěj poznat. Ha ha, asi se báli, abych jim jí nezkazil. Helejte, šéfe, pojte dělat proděkana, vono to vyprávění je takový

zajímavější, dyž se to zahraje. Samotný řeči brzy začnou nudit. No tak pojte, šéfe, dyk vono vás neubyde.

DIVÁK: Nesahejte na mě!!

HOMELESS: Helejte, šéfe, to se vám muže hodit, že se to vode mě naučíte. Třeba taky jednou budete vyprávět po hospodách... Ne že bych vám přál něco špatnýho, ale to nikdy nevíte. Já dyž v hospodě vyprávím, tak rozdělím role, zrežíruju to a to byste viděl vyprávění! A všický chtěj hrát!! A eště při tom užijeme spoustu srandy. No tak pojte! Dyž si v tom zahrajete, tak to taky hned líp pochopíte, to je skoro jako dybyste to sám prožil, věřte mi, dyk já to mam vyzkoušený! - Pani, řekněte mu taky ať de, na vás von určitě dá. Helejte, šéfe, tydle lidi sem přišli na divadlo. Voni vědi, že je to jenom jako. Podivejte se, dyk všický čekaj, až mi pomůžete vyprávět. No tak šéfíku!

DIVÁK: No tak tedy... Ale přestanete mi říkat šéfíku, na to jsem opravdu alergický.

HOMELESS: No jasně, šéfe, teď vám budu říkat pane proděkane. (*Vytáhne diváka na jeviště.*) Helejte, uděláme si tu pokoj, jó? Tady byla sedačka, takle... Kožená! (*Srovná židli do řady a přehodí přes ně ubrus.*) Tady stál konferenční stolek, takovej nízkej, jako že je nízkej, jo? (*Staví židli.*) Křeslo, taky kožený! (*Svlékne si svůj baloňák a přehodí ho přes židli představující křeslo.*) Takový hluboký, měkký, kožený křeslo. A todle, to je velikánská knihovna. Žádný rodokapsy, samá velká literatura! Wendy mě sem přivedla... (*Zadívá se do publika.*) Nebojte pani, vona mě jen přivedla, šla pro tatíka a nechala nás tu samotný. Vás potřebovat nebudu. (*Vezme své igelitky a vyznačí jimi dveře.*) Dveře! Já sem si hned nesed, chtěl sem vypadat jako že sem lačnej po vědění, tak sem si prohlížel tu knihovnu a najednou stál proděkan za mnou a ptá se, esli mě zajímaj knížky. Tak, šé... teda pane proděkane, tady sou jako dveře, vy přicházíte a ptáte se, esli mě zajímaj knížky. No tak! Pane proděkane, pojte už a pěkně nahlas, ať je vás slyšet.

DIVÁK: („Vejde.“) Zajímají vás knížky?

HOMELESS: Ale né, nejdřív mě přece pozdravil. - Proděkan! Zkuste to znovu. Vy mě pozdravíte, já se jako leknu, vřotočim se, taky pozdravim - a teprve potom je to vo těch knížkách, jo?

DIVÁK: („Vejde.“) Dobrý den.

HOMELESS: Dobrý den, pane proděkane.

DIVÁK: Zajímají vás knížky?

HOMELESS: To by nešlo. Šéfe, mluvil ste někdy s proděkanem?

DIVÁK: Ne.

HOMELESS: No jó, to je potom těžký. Tak podivejte,

za prvý: proděkan nežvejka. (Odejde do zákulisí a hned se vrací s kýblem, který nastaví před diváka.) Sem. No! - Tu žvejkačku. Víte, proč nežvejka?

DIVÁK: Protože je vzdělanej?

HOMELESS: No, vzdělanej je, teda aspoň tedle byl, ale hlavně, než se stane proděkanem, tak už na to nemá zuby, aby žvejkal, víme? Se zubní protézou se prostě blbě žvejká. Ježíši, tam byl i smeták!

DIVÁK: Prosím?

HOMELESS: Moment! (*Postaví kýbl do volného prostoru, odběhne a okamžitě se vrací se širokým smetákem, který zapíchne do kýblu.*) No, měli tam palmu. (*Zálibně si prohlíží scénu, potom vezme z „křesla“ svůj baloňák a přehodí ho přes smeták.*) Ted' už je to úplně přesný. Tak znova, jo? A pořádku si představujte, že ste proděkan, ať se někam pohneme.

DIVÁK: („*Vejde.*“) Dobrý den.

HOMELESS: Dobrý den, pane proděkane.

DIVÁK: Zajímají vás knížky?

HOMELESS: Ne!

DIVÁK: Ne?

HOMELESS: Ale jo, jenže takle to nejde. Já jsem proděkan, vy jste já. Znovu.
(„*Vejde*“ a prohlíží si Diváka.)

DIVÁK: (*Otočí se.*) Dobrý den pane proděkane.

HOMELESS: To mi děláte schválně, šéfe. Helejte: proděkan vejde a je na svýho potenciálního zeťáka zvědavěj, že jo. Takže si ho prohlíží, zkoumá ho. A já, teda vlastně vy, jo? – Máte to? – Tak já vo něm samozřejmě vim, ale dělám, že nevím, protože mužu ukázat, jak mám rád literaturu. Prohlížím si ty čistoučké hřbety, ty nejsou vohmataný jako ve fakultní knihovně, rozumíte? A vybírám si, na kerou knížku šáhnou. Vytáhnu si Tomáše Akvinskýho, posvátně ho vtevřu a ty písmenka pohladim. Takle. (*Předvádí.*) Pak ho zavřu a jemňounce ho zasunu zpátky do knihovny. A eště po něm tak namátkou přejedu rukou. Hřbetem. Jemně – jako dyž hladíte dětskou tvářičku, jo? Pak si šáhnou na Balzaca, ale toho nevyndám, jen tak vobdivuju tu krásnou vazbu a pak se leknu: G. B. Shaw, Svatá Jana – a s předmluvou! Voni jí skoro nikde nemaj s předmluvou, víte? Snad jen v divadelním ústavu, a i tam je jí půlka vytržená. Tak tu zase vytáhnu, ale rychle, jo? Úplně jinak než Akvinskýho, nedočkavě, rozumíte, a hned jí vtevřu na tý předmluvě. Žádný hlazení, rovnou se dám do čtení, ať proděkan vidí, koho má na návštěvě! Vy víte, že stojí za váma, ale von neví, že to víte a v tom je vaše výhoda. Von si vás hned voblíbí, páč vidí, že z vás taky roste vzdělanec. A ted' už jen čtete tu předmluvu a čekáte, až pozdraví, jo? Tomu se říká dramatická pauza, víme? A dál už je

to stejný. Tak jedem, ted' se to povede.
(„*Vejde*“ a prohlíží si diváka.)

DIVÁK: (*Zmateně a dost nešikovně předvádí etudu s imaginárními knihami až se konečně dostane ke „čtení předmluvy“.*)

HOMELESS: Dobrý den.

DIVÁK: Dobrý den, pane proděkane.

HOMELESS: Vidím, že vás zaujala má knihovna.

DIVÁK: Ano.

HOMELESS: (*Napovídá.*) Máte tu zajímavé tituly.

DIVÁK: Ano. Máte tu zajímavé tituly.

HOMELESS: Děkuji. Najdete zde několik opravdových literárních skvostů. Mohu se podívat, po čem jste sáhnul? (*Kulhá a přitom si ukazuje na kyčli.*) Endoprotéza! Tomu se říká ozvláštnění postavy, to maj lidi rádi. Jed'te dál, děláte to dobře. Mohu se podívat, po čem jste sáhnul?

DIVÁK: Po Svaté Janě.

HOMELESS: (*Napovídá.*) Předmluva!

DIVÁK: Nikde jsem ji nesehnal s předmluvou.

HOMELESS: Skutečně?

DIVÁK: Jen v Divadelním ústavu, ale i tam jí polovina chyběla.

HOMELESS: (*Nadýchne se, ale divák ho nepustí ke slovu.*)

DIVÁK: A přitom předmluvy jsou u Shawa tak důležité, že?

HOMELESS: (*Udělá na diváka uznalou grimasu, opět vstoupí do role, nadýchne se, ale Divák ho opět předejde.*)

DIVÁK: Často mívám při četbě Shawa pocit, jako by pro něj byla stěžejní právě myšlenka zpracovaná v předmluvě a vlastní divadelní text je jen jakýmsi jejím doplňkem.

HOMELESS: (*Znovu chce mluvit, ale dopadne to jako minule.*)

DIVÁK: Skutečně skvěle vybavená knihovna.

HOMELESS: (*Ani v této chvíli se nedostane ke slovu.*)

DIVÁK: Závist je jistě zavrženíhodná vlastnost, ale za to, že vám tuto knihovnu opravdu závidím, se snad stydět nemusím.

HOMELESS: (*Doslova mu vpadne do řeči.*) Ne, to jistě ne, mladý muži, ale ted' se posad'me. (*Ukáže na židli a divák si*

sedá, jako by to bylo opravdové křeslo.) Teda šéfe, že vy ste vod divadla, co?

DIVÁK: Ale ne, vůbec ne. Myslíte, že mi to šlo?

HOMELESS: Šlo? Prej šlo! To je slabý slovo!! To byla bomba! Dyk vy ste talent! Velikej talent!! Měl byste se mnou vobčas zajít do hospody. My dva bysme spolu zahráli klidně i Vojnu a mír.

DIVÁK: A jak jste dopadl u proděkana?

HOMELESS: Ale jó, dobře to dopadlo! U Wendy sem zastal a hlavně – na tu stáž sem vodjel! A zrovna dyž sem se vrátil, jedna firma hledala... no zkrátka – mě.

DIVÁK: Vás?!!

HOMELESS: Jo! Podali si inzerát: Mladá, dynamicky se rozvíjející firma hledá manažera, závorka, řízení projektů pro zahraničního zákazníka, konec závorky. Požadujeme kreativitu, časovou flexibilitu a schopnost řídit kolektiv. Jazykové vybavení podmínkou. No to bylo přesně pro mě! Uplně přesně! Tak sem vyrazil na konkurz. Šéfe, teď uděláme ten konkurz, jo? Pro vás to bude hračka, vy ste rozenej herec.

DIVÁK: Ale tak...

HOMELESS: No né, fakt, dyk před tím ste to hrál líp než já, a to je co říct, to vám teda garantuju! (*Upravuje scénu.*) Tak. Moderní kancelář, jo? Stůl, takovej jako z kosmický lodí, tedle je hranatej, ale představte si, že je to taková ledvina. Veliká stříbrná ledvina. Za ní křesílko na kolečkách (*Jedna ze židlí.*) a před ní židle. Pěkná, jo? Ale křesílko to není. Tady v rohu bylo takový velký pohodlný křeslo a u něj servírovací stůl. A vy šéfe, budete hrát toho šéfa, co nás měl vyzkoušet. (*Pokyne mu k židli, divák si sedá.*) Já sem přišel slušně voháknutej, já počkejte, uděláme to i s kostýmama, jo? Já sem byl včera shánět víte? V obchodáku! Tam se ale shání blbě, to mi věřte, u východu na vás číhá hlídač s pistolí a ten si každého tak prohlíží... A mě teprve! No ale prošel jsem! (*Z igelitky vytáhne ještě nepoužitou košili v sáčku, vyndává jí a za provizorním paravánem, tvořeným balonákem na smetáku si ji obléká.*) Jau!!! Jéžiš, teda já nevím, proč ty košile dycky tak sešpendlej. Dyk to dá tolik práce všechno to vytahat...

Já sem na dnešek spal v ubytovně charity, sice to pár šprdlíků stojí, ale zas tam dostanete polívku a hlavně – můžete se tam vykoupat v teplý vodě, tak sem i čistej. Vymydlenej jak mimino! A vostríhanej, voholenej. To je důležitý, páč dybych smrděl jak bezdomovec z hlavního nádraží, nikdo by si ke mně v hospodě nepřised a měl bych po živobytí. (*Ukazuje se v nové košili.*) Tak už sem. Dobrý, ne? Hele! (*Z tašky vyndá deodorant.*) Tudle sem byl shánět v tržnici. (*Foukne si do podpaží a přivoní.*) Dokonalost sama. (*Přejde na forbínu a foukne do lidí.*) Ať si taky užijou né? Vo diváka musíte pečovat, to není jen tak, divák nosí peníze. Jé!!! Já mam i kravatu, koukněte, tu sem měl teda už párkrát na sobě, ale furt je jak nová. (*Z tašky vytáhne pěknou kravatu a uváže si ji.*) Vidíte? Už kolik let to nepotřebuju a jak mi to de. A bez

zrcadla! Někerý věci zkrátka nezapomenete. Tak. My sme čekali v místnosti před tou kanceláří, jo? Potom vylez takovej zoufalec, celej se klepal, ve vobličejí rudej a zpocenej, no dostal asi pořádně zabrat, a hned mazal pryč. Ani nepozdravil. A za ním vylezete vy a řeknete: „Tak další. Třeba vy.“ A ukážete na mě, jo?

DIVÁK: Tak další! Třeba vy.

HOMELESS: Jo. Tak já sem vešel a tady, v tom pohodlným křesle, seděla baba jako hrom. Taková pěstěná, fakt pěkná pětatřicítka, a ta ani necekla. Jen cucala tonic a sledovala cvrkot. Ale jak seděla! A jak se tvářila!! Hned sem věděl, že šéf je tady vona. A ten šašek se před ní naparoval jako páv. Dusil ty ubožáky, co se přišli ucházet vo místo a vysloveně se v tom rochnil. Prase jedno. Vod začátku mi byl nesympatickej. (*V roli.*) Dobrý den. (*Radí.*) Zeptejte se mě, jak se menuju.

DIVÁK: (*Sedá si.*) Jak se jmenujete?

HOMELESS: Třeba Vy.

DIVÁK: Prosím?

HOMELESS: Říkal jste, že další má jít Třeba Vy a ukázal jste přítom na mě. Tak se asi jmenuji Třeba Vy... (*Napovídá.*) Teď buďte tvrdej a sarkastickej.

DIVÁK: Podívejte se, mladý muži, jestli jste chtěl dělat konkurz na místo komika, spletl jste si firmu. Až se budu chtít zasmát, zajdu si do kina. Pokud chcete pracovat u nás, řekněte mi vaše jméno a příjmení.

HOMELESS: Patrik Černý. (*Napovídá.*) Vzdělání.

DIVÁK: Nejvyšší dosažené vzdělání?

HOMELESS: Ale tohle už nemůžete myslet vážně. Člověče, vždyť vy jste naprosto nepřipravený! Uvědomujete si vůbec, že jste vizitkou firmy? Že jste první, s kým se potenciální zaměstnanec setká? Mohu Vás ujistit, že do firmy plné hochštaplerů jako jste vy, nastoupit nehodlám. Posílal jsem vám curriculum, vyplňoval jsem poměrně podrobný dotazník a číst snad proboha umíte. Nevím jak váš, ale můj čas je drahý. Pamatujete si ještě moje jméno?

DIVÁK: Samozřejmě.

HOMELESS: No? (*Napovídá.*) Nevíte!

DIVÁK: Émmm....

HOMELESS: To nejste schopný udržet informaci ani pár sekund? Rovnou si poznamenejte, že nejsem vhodným kandidátem na vámi nabízenou pozici. Kdybych totiž do vaší firmy nastoupil, ujišťuji vás, že moje jméno byste si pamatoval do smrti. (*Obrátí se k němu zády a mluví s „babou“.*) Omlouvám se. Měl jsem na vaši firmu skutečně vynikající

reference, ale... (*Zahledí se na Diváka a zavrtí nevěřičně hlavou.*) Doufám, že budu mít příležitost setkat se s vámi za příznivějších okolností. Naschledanou. (*Odchází.*)

DIVÁK: Na shledanou.

HOMELESS: S vámi snad raději ne.

DIVÁK: Člověče, vy jste to místo nechtěl!

HOMELESS: Právě že chtěl, a moc. Věděl sem, že musím zapůsobit na šéfu. Ten šašek vůbec nebyl důležitý, to mi bylo jasné hned, jak sem se tam rozhlídl. Proto sem ho tak zpražil. Aby vona věděla, že nejsem zvyklý dělat s takovými nulami, jako je von. A ty blbosti, co by se mě na ně ptal, tak ty sem jim dával písemně. A pane, vysvědčení z Princetону, to je nějaký doporučení!

DIVÁK: A jak to tedy dopadlo?

HOMELESS: Dobře! Hned druhý den mi volal, menoval se Hora, Jan Hora, a prej kdy můžu nastoupit. No moh sem hned, ale řekl sem, že od prvního příštího měsíce. To bylo za dva tejdny. Zatím sem vytáhnul z Wendy, teda vlastně spíš z jejího tatíka, nějaký prachy a perfektně sem se voháknul. No manažer přece nemůže chodit jako šupák, že jo? - To dá rozum. No a taky sem si tu firmu voťukal jak to jenom šlo a trefil sem se. Ta dáma byla majitelkou a ten čičmunda byl jen taková nicka, taková holka pro všecko. Ale každej se ho tam bál, páč von donášel šéfový, víme? Já sem dal řeč s chlápem z recepce a to víte, tydle vrátný, ty vědi vo všem, co se kde ve firmě šustne, kdo s kým tó... kamarádí, jó, a tak. No tak sem nastoupil a hnedka sem potkal Horu. Čekal na mě v mé kanceláři a byl takovej žoviální, jak to tydle týpci uměj. A představte si, moje kancelář byla zrovna ta, co se v ní dělaly ty pohovory. Tak to tu ani nemusíme předělávat. Dovedla mě tam asistentka ředitelky a prej: „Paní ředitelka je dnes mimo, máte se zatím zabydlet, pane Černý.“ Vlezu dovnitř a za stolem, za mým stolem, sedí Hora. Pojte. Sedíte za stolem a ste takovej bodřej, kamarádskej jo? Počkejte eště. Von neměl sako. Jenom košili s kravatou a široký kšandy. Dyž už to děláme s kostýmama, nemoh byste bejt jenom v košili?

DIVÁK: No tak dobře. Já mám dokonce kšandy! (*Sako si pověsí na opěradlo volné židle.*)

HOMELESS: Šéfe, to nemá chybu! Vy máte přesně takový kšandy jako měl von. Fakt! Tadle židle tam už nestála, to dá rozum. A hned si se mnou chcete tykat, jako že je to tak ve firmě zavedený, jó? (*Obléká si Divákovo sako a odchází „za dveře“.*)

DIVÁK: Počkejte! To je moje sako!

HOMELESS: Ale dyk já vim, jenomže sme řekli, že to hrajeme v kostýmech a Hora byl v košili a kšandách a já byl voháknutej do toho novýho vobleku, co jsem si koupil. To sem vám přece barvitě popsal, nebo ne?

DIVÁK: Ano, to ano....

HOMELESS: Tak vidíte.

DIVÁK: Dobře, ale...

HOMELESS: Šéfe, dyk sem vám jasné říkal, že sem se včera koupal. A vzal sem si dokonce fungl novou košili, tak co furt máte...

DIVÁK: No tak... tak pojďte, ať to máme za sebou.

HOMELESS: (*Vejde, zastaví se a udiveně se dívá na Diváka.*)

DIVÁK: (*Vstane, podává mu přes stůl ruku.*) Tak tě tu vítám, Patriku.

HOMELESS: (*Studeně se na něj dívá, podanou ruku jako by neviděl.*)

DIVÁK: (*Vystoupí z role, ale ruku nechá napřaženou.*) Co je? Něco dělám špatně?

HOMELESS: Ne, dobrý, dobrý, jedte dál!

DIVÁK: My si tu ve firmě všichni tykáme, tak...

HOMELESS: Nechte laskavě na mě, pane Horu, s kým si budu tykat a s kým vykat. (*Hora ruku stáhne a sedne si.*) Sedíte na mojí židli.

DIVÁK: Čekám tu na tebe, abych tě přivítal a uvedl do firmy, to je... takovej můj job. Já jsem Honza. (*Znovu vstane a napřáhne ruku k pozdravu. – Znovu žádná reakce, opět ruku stáhne a sedne si.*)

HOMELESS: (*Velmi důrazně.*) Sedíte na mojí židli pane Horu!!

DIVÁK: No jo, nechal jsem ti pohodlnější křeslo, protože tě musím seznámit s tím co a jak ve firmě funguje.

HOMELESS: (*Pomalu Diváka obchází a když je za ním, prudce vykřikne.*) VSTYK!!

DIVÁK: (*Opravdu se poleká a ze židle doslova vystřelí. Homeless postupuje proti němu, Divák před ním couvá, čímž mu uvolní místo za stolem. Homeless sáhne do kapsy, vyndá papírové kapesníky a jedním štítivě židli otře. Zmuchlaný kapesník zahodí na zem.*) Dobrá, dobrá, tak budu sedět pohodlně já. (*Jde ke „křeslu“.*)

HOMELESS: K tomu křeslu se vůbec nepřibližujte! Tohle křeslo tu bude výhradně pro paní ředitelku. (*Zdvihne sluchátko telefonu.*) Jaké je sem vlastně číslo? (*Napovídá.*) Nevíte.

DIVÁK: Já vlastně ani nevím.

HOMELESS: Do pěti minut očekávám na svém stole papír s mým telefonním číslem, faxovým číslem a e-mailovou adresou. Do patnácti minut budu mít od vás v mailu směrnice, které jste mi tu chtěl recitovat. Do hodiny budu od vás stejným způsobem informován o způsobu komunikace a všem podstatném o informačních kanálech uvnitř firmy.

DIVÁK: Ale to přeci...

HOMELESS: Své názory si nechte na brainstorming, tam budete mít dostatek prostoru.

DIVÁK: Co prosím?

HOMELESS: *(Poprvé mile, až nepříjemně mile.)* Běží vám čas, pane Horo.

DIVÁK: Jo. - Ano, jistě, pane Černý. *(Vycouvá.)*

HOMELESS: Tak. Teď se vracíte s tím papírem. Trvalo to vosum minut, rozumíte, vosum, ale my to můžeme udělat hned. Tomu se říká divadelní zkratka.

DIVÁK: Ale já nemám žádný papír.

HOMELESS: JAKO!! Voni vědi, že je to jenom jako. Dyby měli v každém představení uškrtit Desdemonu dovopravdy, nikdo by to nedělal.

DIVÁK: Dobře. *(Vejde.)* Tady nesu číslo telefonu, faxu a adresu vašeho e-mailu.

HOMELESS: *(Podívá se „jako“ na hodinky.)* Trvalo vám to osm minut.

DIVÁK: Osm? Tak to jde, ne?

HOMELESS: Měl jste tu být za pět minut. Trvalo vám to sto šedesát procent zadaného času.

DIVÁK: Sto šede... Dřív jsem to opravdu nemohl stihnout.

HOMELESS: Chcete mi naznačit, že na svou práci nestačíte?

DIVÁK: Ne! To ne! Ale musel jsem oběhnout několik lidí, než jsem sehnal váš e-mail.

HOMELESS: Vy neumíte používat telefon, pane Horo?

DIVÁK: Ale samozřejmě, já... myslel jsem... těch pět minut... jako že myslíte... prostě chvilku,... že tím myslíte, aby to netrvalo dlouho.

HOMELESS: Možná vám to bude připadat podivné, ale když říkám pět minut, myslím tím pět minut. *(Podívá se na hodinky.)* Ty směrnice by tu měly být za šest minut. Tentokrát jste rozuměl? Šest minut!

DIVÁK: Ano. Ale pane Černý, já to každému říkám. Sedneme si spolu a já každému všechno vysvětlím ústně. Je to takové... bezprostřednější...

HOMELESS: Prosím?!!

DIVÁK: Já vám to napíšu. Ale to asi nestihnu... za šest minut.

HOMELESS: *(Podívá se znovu na hodinky.)* Už jen za pět, pane Horo. Čas letí! Dobře, nechci vám dělat potíže. Kolik času na to potřebujete?

DIVÁK: Já nevím... půl hodiny?

HOMELESS: Tak podívejte, pane Horo, nejprve mi dodáte ty informace o komunikaci uvnitř firmy, a než si to prostudujete, můžete v klidu pracovat na své úvodní přednášce. Budete tak na to mít víc času, co říkáte?

DIVÁK: *(Za sebe.)* Mám začít trochu šplhat?

HOMELESS: Ale jó, můžete.

DIVÁK: Tak mi hodte tu poslední větu. *(Pauza.)* Prosím vás.

HOMELESS: Tak podívejte, pane Horo, nejprve mi dodáte ty informace o komunikaci uvnitř firmy a než si to prostudujete, můžete v klidu pracovat na své úvodní přednášce. Budete tak na to mít víc času, co říkáte?

DIVÁK: Ano. Jistě. To je rozhodně nejvhodnější postup. Já to zařídím. Neprodleně! *(Důležitě.)* Zvednu trubku a callnu na výpočetku. Mohu rovnou od vás? - Aby se to zbytečně nezdržovalo.

HOMELESS: *(Blahosklonně pokyne k telefonu.)*

DIVÁK: Jako!! *(Markýruje práci s telefonem.)* Honza. Potřebuji v nejkratším možném termínu popis informačních kanálů uvnitř firmy.

HOMELESS: *(„šeptem“)* Spěchá to.

DIVÁK: Velice tospěchá. *(Pauza.)* Možná vám to bude připadat podivné, ale když říkám, že tospěchá, tak tím myslím, že tospěchá!! Začněte na tom pracovat ihned. Je to pro pana Černého, tak sebou koukejte hodit!

HOMELESS: Pane Horo, já mám flexibilní spolupracovníky rád a vy, jak vidím, jste opravdu velmi flexibilní. Zmíním se o tom před paní ředitelkou.

DIVÁK: Ano. Děkuji. Jdu pracovat na vstupních informacích pro vás. *(Odchází.)*

HOMELESS: Pane Horo, jaká je linka na výpočetku?

DIVÁK: 3620.

HOMELESS: Děkuji. *(Po Divákově „odchodu“ telefonuje.)* Výpočetka? Patrik Černý. Chlapi, teď ode mě volal ten Hora. Asi se chtěl přede mnou předvádět nebo co. Nebo je takhle máklej normálně? Ne, já jen, že to zas tak moc nepospíchá. Prostě až vám vyjde chvilka, tak mi to mailněte, jestli je to někde v elektronický podobě. Co? Není? Tak já zajdu a ty základní věci mi řeknete, nechci vás zdržovat psaním nějakých zbytečnejch nesmyslných elaborátů. No jasně, že mi to stačí. Tak jo, díky. *(Vstane a vystoupí z role.)*

Tak todle byla trefa hned na startu. Chlapi z výpočetky, ty se znaj se všema. Choděj po všech kancelářích, páč počítače sou všude, že jo. A hned taky všem řeknou, že Hora je nafoukanej blbec a já že sem celkem v pohodě.

DIVÁK: Ale proč jste ho takhle shodil? On se jen snažil vyhovět vám! Sám jste po něm chtěl, aby to bylo rychle...

HOMELESS: Ne. Snažil se šplhnout si, protože mu doklaplo, kde je jeho místo. A to je velkej rozdíl. Velkej rozdíl!! Jako se při konkurzu předváděl před ředitelkou a mě chtěl vydusit, teď se předváděl přede mnou a tahal za kšandy kluky z výpočetky. Tak sem ho sejmul.

DIVÁK: To ale nebylo moc fér.

HOMELESS: Fér? Člověče, nenechte se vysmát! Fér!! Dyž chcete nahóru, musíte bejt schopnej, rozumíte, schopnej a tvrdej, a ne fér. No tak dál. Přestavěl sem trochu nábytek – jen tak aby bylo vidět, že se s nim hejbal, a vobjednal sem palmu – to se ženskéjm líbí, a já sem chtěl, aby se ředitelce u mě líbilo! Za hodinku přijela dodávka s tou palmou. Přivez jí takovej, no... takovej lidovej chlapík, ale byl celkem fajn. Zvládnete ho zahrát? To je úplně jiná role než Hora! Ale jo, vy to zvládnete, takovej talent...
(Sedá si za stůl a pokyne Divákovi.)

DIVÁK: *(Vlácí kýbl se smetákem a kabátem.)* Brej den! Pan Černý? – Vezu vám palmu!

HOMELESS: Fajn! Tak rychle jsem vás ani nečekal.

DIVÁK: Náš zákazník – náš pán. Kam jí postavíme?

HOMELESS: Třeba sem k oknu. *(Levý portál.)*

DIVÁK: *(Pachtí se s palmou, postaví ji na místo a odchází. Ve dveřích se ještě v roli otočí.)* Na shledanou.

HOMELESS: No neřikal sem, že to zvládnete?

DIVÁK: Dobrý?

HOMELESS: Skvělý!!! Ale teď mě napadlo... Pojte, zkusíme to ještě jednou.

DIVÁK: *(Odnese palmu znovu za dveře, postaví ji, znovu*

„nastoupí“ do role, vezme palmu a vchází.) Brej den! Pan Černý? – Vezu vám palmu!

HOMELESS: Fajn! Tak rychle jsem vás ani nečekal.

DIVÁK: Náš zákazník – náš pán. Kam jí postavíme?
(Pokračuje v chůzi do levého portálu.)

HOMELESS: Táhle do kouta. *(Ukazuje do pravého portálu.)*

DIVÁK: *(Palmu postaví na zem, podívá se s výčitkou na Homelesse a chce ji přetáhnout.)*

HOMELESS: Pozor na koberec!!

DIVÁK: Promiňte. *(„Palmu“ zvedne a přenes, je evidentně rád, že to má za sebou. Odchází, ve dveřích se ještě obrátí a pozdraví důrazněji než minule.)* Na shledanou.

HOMELESS: Nóóó! – Ted' ste byl eště lepčí než před tím! Ale přece jen...

DIVÁK: Co?!

HOMELESS: No né, dobrý to bylo, fakt! Výborný, ale... To víte, divadlo je řehole... Přid'te znovu.

DIVÁK: *(Odnese palmu znovu za dveře, postaví ji, znovu „nastoupí“ do role, vezme palmu a vchází.)* Brej den! Pan Černý? – Vezu vám palmu!

HOMELESS: Fajn! Tak rychle jsem vás ani nečekal.

DIVÁK: Náš zákazník – náš pán. Kam jí postavíme? *(Čeká u dveří.)*

HOMELESS: Sem. *(Ukazuje do levého zadního kouta.)*

DIVÁK: *(Znovu přenáší palmu, už dost neochotně. Postaví ji na místo a odchází, ve dveřích se ještě otočí a pozdraví – teď už velmi důrazně.)* Na shledanou.

HOMELESS: Ne!! Támdle ten kout byl nejlepčí. *(Ukazuje pravý portál.)*

DIVÁK: *(Beze slova se vrátí pro palmu, přenes, ji do pravého portálu a chce odejít.)*

HOMELESS: No počkejte, to by nešlo! Musíte to udělat celý. I s příchodem!

DIVÁK: *(Ted' už je opravdu vytočený, popadne palmu, jde s ní za dveře, tam kýblem jen bouchne do podlahy a hned s ním přichází do kanceláře. Bez pozdravu vejde, palmu postaví do pravého portálu a rychle odchází. Ve dveřích už nezastavuje ani se neobrací.)* Nashle!!!

HOMELESS: Tak vidíte, že jste to zvládnul! No jo,

i takovydle role musí někdo hrát. Ale dělal ste to pěkně! Fakt! (*Obrací se na diváky.*) Že jo? Vidíte? Taky se jim to líbilo! No a pro dnešek sem byl hotov.

DIVÁK: A co pan Hora?

HOMELESS: Ten? Těsně před tím, než sem šel domu, mi přines ten svůj elaborát.

DIVÁK: Sjedem si to!

HOMELESS: No tak jo. Já už jako vodcházím...

DIVÁK: (*Vejde.*) Pane Černý, přinesl jsem vám ty vstupní informace.

HOMELESS: Položte mi to na stůl, jsem už na odchodu. Zítra se na to podívám.

DIVÁK: (*S „přelaskavým“ úsměvem se snaží vrátit Homelessovi minulou situaci.*) Ale paní ředitelka chtěla, abych vás seznámil zevrubně s chodem firmy už během dneška. Zítra chce hned od rána začít pracovat na novém projektu.

HOMELESS: Dejte to sem, člověče, prostuduji si to doma. To, že kvůli vám musím přehodnotit svůj osobní program, je vám snad jasné. Jasné je doufám i to, že bych byl skutečně nerad, aby se z toho stalo pravidlo.

DIVÁK: Ano, jistě, pane Černý. (*Velká pauza, během které chce Černý odejít, ale Hora ho nemíní pustit.*)

HOMELESS: Potřebujete ještě něco, pane Horo?

DIVÁK: Já? Ne!! Myslel jsem jen, kdybyste snad něco potřeboval vy... (*Stále ještě má pocit vítěze.*)

HOMELESS: (*velmi laskavě, přehnaně laskavě*) Ano. Potřebuji teď...

DIVÁK: Jistě, já poslouchám.

HOMELESS: (*velmi drsně*) ...ušetřit někde čas, o který jste mě právě připravil!

DIVÁK: Áééhmm... Ano. Přirozeně. Omlouvám se. (*Otevírá mu imaginární dveře.*) Prosím, pane Černý. Tudy. Na shledanou zítra, přeji příjemné odpoledne. (*Homeless „odchází“.*) Tedy vy jste mu dal, chudákovi.

HOMELESS: Smlsnul sem si na něm až ráno. Šéfová se mě před nim ptala, jestli bylo všechno v pořádku a jestli mi Honza vysvětlil všechno potřebné.

DIVÁK: Ano. Pan Černý si přál vstupní informace písemně, tak jsem mu je vypracoval.

HOMELESS: Píšete někdy dopisy obchodním partnerům?

DIVÁK: Ano... Tedy někdy... Občas... Já jsem... flexibilní, tak dělám, co je zrovna potřeba.

HOMELESS: Hm.

DIVÁK: A to je všechno? Říkal jste, že jste si na něm smlsnul...

HOMELESS: No, dyž vodešel, ředitelku zajímalo, proč sem se ho ptal na ty dopisy. A já povídám: Protože pan Hora neovládá pravopis, což může v obchodní korespondenci firmu naprosto zbytečně poškodit. Ale možná to bylo tím stresem. A vona: Stresem?

Chtěl jsem po něm, aby zjistil moje telefonní číslo, fax a e-mailovou adresu. Dalo mu to dost zabrat. Měl jsem si to sehnat sám, aby měl na tohle klid. (*Ukazuje „papír“.*)

DIVÁK: No, to jste mu tedy opravdu moc nepomohl.

HOMELESS: Ale já sem mu přece nechtěl pomáhat! Chtěl sem pomoci sobě a né Horovi.

DIVÁK: Hm. A co bylo dál?

HOMELESS: Vobčas sem ho před Jane takhle shodil... Jo! – Ředitelka se jmenovala Jana, ale dyž sme se sblížili, začal sem jí říkat Jane. Tak teda párkrát sem ho shodil, ale dycky sem ještě navrch poznamenal, že se jako snaží, ten Hora, že to určitě nechce flákat, ale že mu to zkrátka moc nejde. Že mu vlastně nejde skoro nic. A dyž říkala, že ho nemůže vyrazit, páč spolu začínali a dycky byl loajální, tak sem si řek, že jí musím nák přesvěčit a hned sem vo tom začal dumat.

DIVÁK: Moc jste se s tím asi nepáral, co?

HOMELESS: Ba jo. Potřeboval sem ho zkoupat nák efektně. Lidi ho neměli rádi a báli se ho, páč von byl práskač, to už sem říkal. Bylo mi jasné, že dyž ho sejmu, hodně lidem se tím zavděčím, ale hlavní je, aby si ty lidi uvědomili, kde je moje místo a kde jejich. To je strašně důležitý, aby každej dycky věděl, kde je jeho místo, vidíte pane? (*Opožděnému divákovi, který ho na začátku vyhodil ze svého místa.*) Zkusil sem se přihlásit do jeho pošty a na druhéj pokus sem tam byl.

DIVÁK: Jak jste to dokázal? Bez hesla...

HOMELESS: Jednoduše. Helejte, von měl na stole rámeček na fotky ve tvaru srdce. (*Kreslí do vzduchu srdce.*) Manželka, dcerunka. Tak sem zkusil jejich křestní ména. Schválně, šéfe, hádejte, kerý to bylo! Vo pivo, jo? (*Z igitky vyndá pivo, postaví ho na stůl a otevře.*)

DIVÁK: Manželka?

HOMELESS: Taky byste se trefil až napodruhý. Pivo je moje. Mám u vás už druhý pivo! (*Napije se.*) Dřív, dyž se

mi ještě dařilo, bych pivo nevzal do huby, jediné prvotřídní bourbon! No, to je život. Jednou si dole, jednou nahoře. Znáte to, ne?
(*Zpívá.*) Život je jen náhoda, jednou jsi dole, jednou nahoře...

DIVÁK: Znam. Voskovec a Werich.

HOMELESS: Jo. A ještě ten...

DIVÁK: Ježek.

HOMELESS: Jo ten taky. No tak teď sem dole, ale muže bejt, že zejtra bude zase líp a já si dám four roses. (*Napije se piva a slastně ho vychutnává.*) S ledem. Tadleta houpačka – nahore, dole, nahore, dole, to máte hned. Co sem to vlastně...

DIVÁK: Heslo do pošty.

HOMELESS: No jo, už to začínám mít vypitý. Střízlivej se stydim somrovať, víte? Každě našinec kvůli tomu začne dřív nebo pozděj chlastat. Tak to heslo. Začal sem Horovi šmírovat poštu. A zjistil sem, že si dopisuje s nákou rozvedenou paničkou a sem - tam u ní přespí.

DIVÁK: Hora?!?

HOMELESS: Jo, Hora. Přitom měl na stole manželku v srdíčku. A to ještě v práci dolezal za Jane!

DIVÁK: Tak on ten Hora byl sukničkář...

HOMELESS: Co vás nemá, já myslím, že von si jen léčil svůj padesátickej komplex. Druhá míza, né? Jenže pak udělal chybu. Úplně školáckou chybu. A tím mi nahrál na smeč. Von totiž jednou poslal služební dopis Jane - místo zákazníkovi.

DIVÁK: Ale to je přeci normální omyl, to se může stát.

HOMELESS: Normální omyl! No jistě, to se vopravdu může stát. Jane mu to volala a ještě si z něj dělala srandu. Hora se hned přiběh vomluvit. Pojte, přídete se vomluvit a u Jane, teď jsme jako u Jane, budu náhodou taky já.

DIVÁK: Jo. Já, tedy pan Hora, přicházím. („*Vejde.*“) Dobrý den, pane Černý, nevíte, kde je Janička?

HOMELESS: No tady! Já sem teď Jane a sedim za stolem, ale taky sem já a stojim takle vedle. Dvojrole, rozumíte? – To je moje specialita.

DIVÁK: A to budete hrát i ženskou?

HOMELESS: Jo. V antickém divadle taky hráli všechny role chlapi – a jaký to bylo divadlo!

DIVÁK: Dobře. Tak já znovu přicházím... (*Znovu*

„vejde.“.) Janičko! Jdu se ti omluvit za ten omyl s poštou.

HOMELESS: Ale to nic, Honzo. (*Přeběhne na „své“ místo.*) Jenom stojim a koukám, jo? Nevraživě! (*Rychle se vrací za stůl.*)

DIVÁK: Já nevím, jak se mi to mohlo stát.

HOMELESS: Stalo se. (*Přeběhne, otráveně obrátí oči v sloup, znovu se rychle vrací za stůl.*)

DIVÁK: To je tím, jak na tebe pořád myslím.

HOMELESS: (*Jen se usměje. Přeběh.*) A já už začínám bejt vytočeněj, jo? (*Předvádí.*) Tomu se říká nonverbální herectví, vidíte? Nic neříkám, ale musí bejt jasný, co to se mnou dělá. (*Přeběh za stůl.*) Hlavně nezapomeň poslat to taky tomu zákazníkovi.

DIVÁK: Ano. Hned. Už běžím! (*Odejde v roli Hory, ale hned se vrací jako Divák.*) Takže se vlastně nic nestalo.

HOMELESS: Ten den ještě né, ale hned druhěj den ráno sem si přivstal, abych byl v práci dřív než Hora a z jeho počítače sem přeposlal Jane jeden z těch jeho líbesbrífů. Takovej dost hustej, v kerym jí vymenoval, co všechno s ní večer hodlá dělat, jak si to spolu pěkně užijou a že bude její hřebeček a vona zase jeho klisnička, no prostě síla. Řeknu vám, Jane byla naježená jak dikobraz. Vona totiž ta Horova bokovka se taky menovala Jana, takže to fakt sedlo. Já sem hned vysek etudu jak národní umělec a řval sem, že du Horovi rovnou cestou rozbít hubu. Ale Jane byla přece jen formát, a tak povídá, nech ho bejt, stačí, když ho vyrazíš.

DIVÁK: A jak jste mu tu výpověď zdůvodnil?

HOMELESS: (*Sedne si za stůl a pokyne divákovi, aby vešel jako Hora.*) Eště nic nevíte. Jen sem si vás nechal zavolat. Takže přídete zvesela.

DIVÁK: Jo. (*Vejde.*) Dobré ráno, pane Černý. Co potřebujete?

HOMELESS: Myslel jste to vážně?

DIVÁK: Co?

HOMELESS: Vy máte tu drzost se ještě ptát co?

DIVÁK: Pane Černý, já vám vůbec nerozumím!

HOMELESS: Mám na mysli tenhle e-mail pro paní ředitelku!

DIVÁK: Ale to přece... to není pro paní ředitelku!

HOMELESS: Podívejte se na adresu. (*Divák si konsternovaně sedá.*) Jestli to byl další omyl, je to jenom na okamžitou výpověď. Ale jestli to omyl není, tak ti navrch

rozbiju hubu!!! (*Zvedá ho ze židle.*) Ty... ty... ty HŘE-
BEČKU! Tady jsi skončil! Rozumíš mi? Skončil!!!

DIVÁK: Ale pane Černý, to opravdu nepatřilo Janičce!

HOMELESS: Komu?!!!

DIVÁK: Tedy... paní ředitelce! To je pro moji... přítelky-
ni. Nechápu, jak se mohlo stát... Já... já to Janičce vysvět-
lím, já se jí hned omluvím.

HOMELESS: Nevysvětlíš a neomluvíš! Nechce s tebou
mluvit. Tady je výpověď pro hrubé porušení pracovní káz-
ně a ať už tě tu nevidím! Nikdy!!

DIVÁK: Ale já opravdu...

HOMELESS: VEN!!! (*Vystoupí z role.*) Tvářil se jak bu-
lík. – Trefil ste to perfektně.

DIVÁK: A vy se mu díváte? Uděláte na něj podraz, potom
ho seřvete jak malýho kluka a ještě ho připravíte o zaměst-
nání! V jeho letech to není legrace...

HOMELESS: Byl na mě drzej, když sem byl u konkurzu!
A to neměl dělat! Byla to jeho chyba. Jenom jeho!! Navíc
sem ho k ničemu nepotřeboval, bydlel sem u Jane, bral
sem slušný prachy...

DIVÁK: Počkejte, kde že jste bydlel?

HOMELESS: No u Jane! Před chvilkou sem říkal, že
jsme se sblížili!

DIVÁK: Ale chodil jste přeci s tou... Wendy!

HOMELESS: Dávno né! Proděkana už sem nepotřeboval
a Wendy mi neměla co nabídnout!

DIVÁK: Měla vás ráda!

HOMELESS: Ráda! S tím se děte bodnout. Lásky se ne-
najíte a auták si za ní taky nekoupíte. A Jane mi ho koupi-
la. Mercedes. Kabriolet.

DIVÁK: A co jste navykládal Jane? Taky takový ty chytrý
intelektuálský kecy?

HOMELESS: Kdepak, romantika! Kytka, verše...

DIVÁK: Verše?!!

HOMELESS: (*Básničku říká divačce v první řadě.*)
Ruku položím si do koberce mechu.
Ruku položím si, utekli jsme spěchu.
Horkou dlaní vnímám rytmus tvého dechu.
Hlavu položím si do koberce mechu.
Hlavu položím si, utekli jsme spěchu.
Jediné co spěchá, rytmus tvého dechu.

Celý ponořím se do koberce mechu.
Celý ponořím se, utekli jsme spěchu.
Políbím tě a zardousím rytmus tvého dechu.

DIVÁK: Tedy pane Černý, od vás bych nečekal, že budete
číst básničky.

HOMELESS: Dyž mi to pomuže, naučím se je i nazpa-
měť, jak vidíte.

DIVÁK: A jak se vám vlastně stalo...

HOMELESS: Že sem teď dole? Že sem spadnul na hubu?

DIVÁK: Nechtěl jsem to tak přímo...

HOMELESS: Wendy věděla, že před ní sem měl Katy.
A dyž sem se vodstěhoval, jako dvě vopuštěný, podvedený
chudinky si náramně porozuměly. Staly se z nich veliký
kámošky.

DIVÁK: A řekly to Jane.

HOMELESS: Jó, dyby jen řekly, to bych nejspíš ustál.
Sehrály na mě takový divadýlko, že na něj do smrti neza-
pomenu!

DIVÁK: Bylo to zlý?

HOMELESS: Zlý? – Pro ně to musela bejt sranda největ-
ší. (*Velká pauza.*)

DIVÁK: Jestli o tom nechcete mluvit...

HOMELESS: Ale klidně, teď už je to fuk. Vyčíhaly si nás
takle zvečera, dyž sem čekal na Jane před butikem a zrov-
na jak vycházela ze dveří a celá zářila spokojeností, kde se
vzala - tu se vzala Wendy! Pověsila se mi kolem krku a za-
čala mě líbat. Přisála se ke mně jako klíště, vůbec nic sem
nemoh dělat. Jane se nejdřív zarazila, celá vopařená na nás
zírala, ale pak k nám vyrazila. Viděl sem, že je zle, že to
vodnesu já a ne Wendy, ale dyž byla na pět kroků vod nás,
najednou se zjevila Katy. Skočila po Wendy a začala s ní
cloumat a řvát na celou ulici: „Ty děvko, já s ním čekám
dítě a tys mi ho přebrala, jsi mrcha! Slyšíš? Mrcha!!!“
A Wendy na ní: „Ty chudinko, já s ním taky čekám dítě,
na tebe se vykašlal! Já mu můžu nabídnout peníze a kari-
éru, ty gravidní nulo!!“ No ječely tam na sebe jak dvě bo-
sorky! Lidi z celý ulice se votáčeli, hrozná scéna!

DIVÁK: A co jste dělal vy?

HOMELESS: Vůbec na nic sem se nezmoh. Stál sem
mezi nima jak tvrdý y. Potom se vo mě začaly na tý ulici
přetahovat. Roztrhly mi sako a pak i košili. Jane chvíli
sledovala cvrkot a najednou nasedla do auta jako dyby mě
vůbec neznala a klid'ánko si vodfrčela. Ty dvě saně mi eště
na rozloučenou ubalily dvě facky, každá z jedný strany,
a v pohodě vodkráčely s nosama nahoru jako nejlepší ká-
mošky.

DIVÁK: Tedy, to je situace!! (*Vytáhne smeták z kýble a hraje s ním Katy a Wendy, předříkává při tom i jména postav, které právě předvádí.*)

Katy: Ty děvko, já s ním čekám dítě a tys mi ho přebrala, jsi mrcha! Slyšíš? Mrcha!!!

Wendy: Ty chudinko, já s ním taky čekám dítě, na tebe se vykašlal! Já mu můžu nabídnout peníze a kariéru, ty gra-vidní nulo!!

Jane: (*Strčí smeták do ruky Homelessovi, přinese židli, „nasedne“ a „odjede“ za Homelesse, nezapomene ani na zvuk motoru a řazení, potom se vrací k Homelessovi a bere mu z ruky smeták a pokračuje.*)

Katy: (*Rukávem – jakoby rukou – dá Homelessovi „fac-ku“.*)

Wendy: (*Druhým rukávem facka z druhé strany, potom se smetákem „odkrácí“.*)

To tvrdý y jste trefil perfektně. Úplně to vidím. To je scéna jak z filmu.

HOMELESS: Pěkně blbýho filmu, to vám teda povim.

DIVÁK: A co bylo dál? Co jste udělal?

HOMELESS: Musel sem to vysvětlit Jane, to dá rozum. Jenomže já vám nemoh chytit taxík. Každý jen přibrzdil, ale dyž mě uviděl, zase šláp na plyn. No nedivte se, vypadal sem fakt hrozně. Navíc sem neměl u sebe ani floka, a taxikář, dyž už někerej zastavil, tak mě vokouk a chtěl napřed vidět prachy, jako že na tu cestu mam, rozumíte. Nakonec sem jednoho přece ukecal, to už byla uplná tma, že sem po tahu, prachy sem prochlastal a že mu je dám doma. Jenže to sem narazil. Moje klíče zustaly v autě, takže sem domu pro ty prachy nemoh. Zamčeno, vokna zhasnutý a na zvonění se nikdo nevozval. Taxikář si myslel, že na něj hrajou levou a vyrazil mi zub. Tady, podívejte. Navíc sem po tý ráně upad do bláta a rozbily se mi brejle. Vypadal sem jak nákej Homeless. A eště mi sebral hodinky, gauner jeden. Prej – za tu cestu! Nechal mě tam ležet v blátě a zmizel. A zlatý rolexky s nim. Nejdražší taxi v mym životě.

DIVÁK: Po tom, co se stalo... nemůžete se Jane divit, že se našťvala.

HOMELESS: Ale já sem se přece nedivil. Jenže sem myslel, že to nák srovnám a vyžehlím. Zkusil sem to teda druhej den, a to sem se přepočítal. Ráno přídu do kanclu a za mým stolem sedí... – Hora!

DIVÁK: Ten co jste ho...

HOMELESS: Jo. Už byl zase zpátky. Fofr, co? Chci si vzít ze skříně čistý voblečení než přídu Jane na voči, ale skřín byla jak vymetená. Teda skoro vymetená. Jenom na polici ve vejšce vočí ležel papír. Tak já ho vyndám, kouknu na něj... Okamžitá výpověď. Votočím se na Horu...

DIVÁK: Počkejte, počkejte! (Sedá si za stůl jako Hora.)

Jako bych to viděl. Otočte se na mě, tedy na pana Horu. (*Homeless to udělá.*)

Máte okamžitou výpověď, pane Černý.

HOMELESS: Bylo to vo moc kratčí.

DIVÁK: Kratší? – Tak znovu. (*Homeless se znovu otočí od skříně.*) Máš padáka.

HOMELESS: Eště kratčí.

DIVÁK: Ven!

HOMELESS: Přesně. Ted' ste na to kápnul. Tak takle to bylo. Jane mi přibouchla dveře, k Wendy sem nemoh a ke Katy jakbysmet. Konec. Neměl sem nic, jen zlatýho Parke- ra, co mi ho Jane koupila za podpis první smlouvy. Docela slušně sem ho prodal, jenže místo abych se za ty prachy dal do kupy, všecko sem prochlastal. Do poslední kačky. Pak sem si na další chlast vysomroval a už sem se vez. Chlastal jsem takle půl roku, děsně sem zpustnul a pak už se mi zpátky ani moc nechtělo.

DIVÁK: Nechtělo?!?

HOMELESS: Nebo spíš – přestal sem věřit, že by to bylo vůbec možný. A to je všecko.

DIVÁK: Víte, že mi vás není ani trochu líto pane Černý?

HOMELESS: Hele, nikdo po tobě nechce, abys mě litoval. Litovat mužeš tak akorát sebe, ty... ty... kreaturo!! No jen se na sebe podívej, já si aspoň chvíli užil, dyž se mi eště dařilo, ale co ty? Z práce rovnou domu, aby se na tebe náhodou nezlobili, že jo? A v sobotu dětičky za ručičku a pěkně na procházku kolem náměstí, spořádaněj tatík, co?

DIVÁK: Tedy, pane Černý, vy jste...

HOMELESS: Co sem?! No co sem? Tak řekni co sem, ty frajírku?

DIVÁK: Ale nic.

HOMELESS: Ale nic! - Tak vidíš. Dyž budeš takováhle měkota, tak budeš do smrti kouřit jenom Marsky, to ti garantuju. (*Vytáhne z kapsy saka doklady, chvíli si je prohlíží, potom jde k baloňáku, vytáhne doklady i z jeho kapsy a vymění je.*)

DIVÁK: Počkejte, člověče, co to děláte?

HOMELESS: Beru si svoje doklady.

DIVÁK: Ale dáváte je do mého saka!

HOMELESS: Dávám je do svého saka.

DIVÁK: To... to... no, to nemůžete myslet vážně!

HOMELESS: Mužu. To sako sem našel.

DIVÁK: Našel? Prosím vás, vždyť...

HOMELESS: Tady sem ho našel. Na týdle židli.

DIVÁK: Tam jsem ho přece dal já! Když jsem hrál Horu!

HOMELESS: Ale, ale! To by moh říct každej.

DIVÁK: Mám v něm doklady a peníze!

HOMELESS: Peníze?

DIVÁK: Jistě, v náprsní kapse!

HOMELESS: (*Sáhne do náprsní kapsy, vytáhne peněženku, zkontroluje její obsah a vrátí ji zpět.*) Peníze sou moje a doklady taky. (*Otevře je a podrží divákovi před očima.*) Ty, chlape, máš doklady tady v tom kabátě. Tak je asi tvuj tedle kabát. (*Přehodí ho divákovi přes ramena.*)

DIVÁK: Člověče, tohle přeci nemůžete, to bych neměl ani na cestu domů!

HOMELESS: Tak si vysomruj, ať víš, jaký to je. Jinak pudeš domu pěšky!

DIVÁK: Třicet kilometrů?

HOMELESS: No tak vidíš, musíš někoho pumpnout a v saku bys stejně nic nedostal, ty ten kabát prostě potřebuješ! Buď rád, že sem ti ho dal. Vlastně bys mi měl poděkovat.

DIVÁK: Podívejte se, pane Černý, já jsem se nechal zneužít. Udělal jste to chytře, to uznávám, tak já si teď zase sednu na své místo... (*Odchází ke svému místu v první řadě.*)

HOMELESS: Počkej! Nechal sis tu tašky!

DIVÁK: Dobře, tak já s sebou беру i ty vaše tašky, na šaškování si teď vyberte někoho dalšího, a až to tady skončí, zase si svoje sako vezmu. (*Sedne si.*)

HOMELESS: (*Prošacuje sako a najde v kapse vstupenku. Zadíává se na Diváka a potom k němu s rozhodností vyrazí. Arogantně, s jistotou.*)
Promiňte, ale tady sedím já.

DIVÁK: (*Otočí se na diváka vedle sebe.*) Promiňte, ale tady sedí von.

HOMELESS: Nenene. (*osobenému sousedovi*) Promiňte. (*Homelessovi*) Já mám lístek na tohle místo!

DIVÁK: (*osobenému sousedovi*) Promiňte. (*divákovi na druhé straně*) Von má lístek na tohle místo.

HOMELESS: Člověče, vy si snad ze mě děláte srandu.

DIVÁK: Já? Z vás? Né! To né!

HOMELESS: Tak mě pusťte sednout na moje místo!

DIVÁK: Pane, nekřičte tu! Tady ste v divadle, tak se podle toho chovejte! Jó?

HOMELESS: Já se mám chovat? (*Obrací se na okolní diváky a ukazuje jim vstupenku.*) No podívejte se, já mám lístek na tohle sedadlo, to individuum mi zasedlo místo a ještě se chce se mnou dohadovat. Omlouvám se, ale...

DIVÁK: Taky byste si moh klidně sednout jinam.

HOMELESS: Jinam? Proč bych si sedal jinam? Já mám lístek na tohle místo! Sednu si sem!!

DIVÁK: Tady sedim já.

HOMELESS: Podívej se, já se o tom s tebou nebudu bavit! Já mám prostě koupenou vstupenku na tohle místo, tak budu sedět na tomhle místě. (*Popadne Diváka za klopý baloňáku, vytáhne ho drsně ze sedačky a posadí se na jeho místo.*)

DIVÁK: (*Bezradně stojí všem na očích, igelitky v ruce, nervózně přešlapuje.*)

ČLEN SOUBORU: Vážení diváci, porouchanou zvukovou aparaturu se nám opravit nepodařilo. Protože, jak už bylo řečeno před chvílí, hudební složka je opravdu nezbytnou součástí našeho představení, musím vám s politováním oznámit, že... děkujeme za pochopení a přejeme vám alespoň příjemnou cestu domů.

DIVÁK: Viděla ste to, pani? To snad není možný. Von mě klidně... A ještě mi tykal! No slyšela ste to? Dyk von mi klidně tykal! (*Člen souboru odchází.*) Vod kdy si tykáme, co? Husy sme spolu nepásli, co já vim.

HOMELESS: (*tlumeně*) To snad není pravda. (*Ukazuje lístek Divákům okolo sebe i za sebou.*) Podívejte se, tady mám platnou vstupenku na tohle místo.

DIVÁK: Lump jeden! Grázl! (*opozdřenému divákovi*) Šéfe, neměl byste pro mě cigaretu? (*Pauza.*)

No tááák. Jedno cigáro... To přece nezchudnete, ne? Sebral bych si vajgla, ale tady nejsou, podívejte! Jedno cigárko... no! Co vám to udělá...

(*Během závěrečné repliky se stmívá, poslední věta by už měla zaznít do tmy.*)

KONEC

DRAMATURGICKÝ POZORNÍK

HRY VÝZNAMNÝCH DRAMATIKŮ

AUGUST STRINDBERG

DO DAMAŠKU I, II

Překlad: František Fröhlich ze švédských originálů Till Damaskus I, II vydaných nakladatelstvími Norstedts a Stockholmskou univerzitou, Stockholm 1988 – 1996.

Osoby:

Do Damašku I – 5 mužů (Neznámý, 40 let + Žebrák, asi 40 let + Lékař, asi 40 let + Staroch, 80 let + Zpovědník, asi 40 let) a **4 ženy** (Žena, asi 30 let + Sestra, asi 35 let + Matka, 50 let + Abatyše) a vedlejší postavy a stíny.

Do Damašku II – 5 mužů (Neznámý, 40 let + Otec, asi 55 let + Zpovědník, Žebrák, Dominikán – táž osoba, asi 40 let + Lékař, asi 40 let, César, asi 40 let) a **2 ženy** (Žena, asi 30 let + Matka, 50 let) a vedlejší postavy.

Místa děje:

Do Damašku I – 1. dějství: Na nároží. U lékaře. 2. dějství: Hotelový pokoj. U moře. Na silnici. Před soutěskou. Kuchyně. 3. dějství: Růžový pokoj. Útulek. Růžový pokoj. Kuchyně. 4. dějství: Před soutěskou. Silnice. U moře. Hotelový pokoj. 5. dějství: U lékaře. Na nároží.

Do Damašku II – 1. dějství: Před domem. 2. dějství: Laboratoř. Růžový pokoj. 3. dějství: Hostinec. Vězení. Růžový pokoj. 4. dějství: Hostinec. Soutěska. Růžový pokoj.

PROMĚNA V STRINDBERGOVĚ DRAMATICKÉ TVORBĚ

Období Strindbergova života mezi léty 1894 – 1896 je označováno literárními historiky jako inferno-krise. Osamělý a chudý Strindberg tehdy pobýval v cizině, většinou bydlel v levných hotelech v Paříži. Trápily ho výčitky svědomí, mimo jiné kvůli tomu, že neplatil výživné na děti. Pravděpodobně konzumoval příliš mnoho absintu a jiného alkoholu, snad i experimentoval s drogami. Možná prožíval krizi středního věku a zcela jistě nedobrovolnou neproduktivitu. Lze se setkat i s názorem, který existenci spisovatelovy krize popírá. Nicméně, skutečností je, že po tomto období lze vysledovat patrné proměny v jeho literární a dramatické tvorbě. V dílech napsaných po inferno-krizi Strindberg znovu využívá starých témat a motivů, ale nahlíží je prizmatem nového pohledu.

Tzv. postinfernální dramatická tvorba se od jeho starší produkce liší především jeho změněným postojem ke smyslovým zkušenostem. Jako naturalista a přírodovědec považoval svých pět smyslů za jediné spolehlivé nástroje k pochopení světa. Během inferno-krise, a dokonce už i dříve,

se tento jeho postoj problematizuje. To neznamena, že by se jeho postinfernální divadelní tvorba symbolisticky vznášela v oblacích, přestože sám občas v duchu symbolismu sní o nematerializovaném dramatu. Strindberg je nicméně jako dramatik velmi *fyzický* – na to nesmíme nikdy zapomenout. Rozbor jeho her pouze s ohledem na dialogy zdaleka neposkytuje úplný obraz. Scénické poznámky, kostýmy a rekvizity nejsou nikdy samoučelné. Vždyť v divadle nejsme jenom posluchači, ale ve stejné míře i diváky.

Strindbergova dramatika po Infernu není tedy vizuálně ani akusticky méně bohatá než jeho předcházející tvorba – právě naopak. K tomu ještě přistupují prvky poloskutečna, které mohou způsobit, že jak protagonista na scéně, tak obecnost v hledišti – zcela logicky a záměrně – pochybují o hodnověrnosti svých smyslů.

Ve hře *Do Damašku I* – první, kterou Strindberg napsal po inferno-krizi – je hojnost příkladů tohoto nového postoje. Vyskytuje se v ní víc zvukových efektů než v kterémkoliv starším dramatu: kostelní zvony, varhanní hudba, zpěv v kostele, ženský křik, lodní píšťala, píšťalka, lesní roh, dunění vodopádu, zvuky mlýna a kovárny aj. U Strindbergových současníků, například Ibsena a Čechova, podobnou kakofonii nenajdeme. Avšak originalnost těchto zvuků spočívá v tom, že někdy jsou „objektivní“, tj. slyší je všechny osoby na scéně i obecnost v hledišti, ale jindy „subjektivní“, tj. slyší je nebo si je v halucinacích vytváří pouze nějaká postava na jevišti. To vede k plodné nejistotě, vzbuzuje pochybnosti o spolehlivosti našich smyslů a dodává lidskému bytí metafyzický aspekt.

Tato hra s objektivitou a subjektivitou je v *Do Damašku I* zvlášť rafinovaná: když se zničehonic objeví pohřební průvod v *hnědém*, znamená to významnou událost v dějinách divadla. Ve scénické poznámce se požaduje, aby smuteční hosté měli hnědé šaty, a v inscenacích tomu tak skutečně bývá. Ale když se protagonista Neznámý zeptá na důvod, hosté nechápou: „*My to ve své prostoduchosti vidíme jako černé, ale když Vaše Milost poroučí, pak to pro vás bude hnědé.*“ Pod vlivem této scény teatrolog Egil Törnqvist učinil důležitou připomínku: „*Snad vůbec poprvé v dějinách divadla tu Strindberg obecnost přiměje, aby pochybovalo o svých smyslech.*“

Takto Strindberg vyzývavě zpochybnil iluzionistické divadlo, ke kterému čas od času pociťoval nesmírný odpor. Třeba ještě dodat, že v pravidelných intervalech dával najevo své pohrdání diváky, kteří se nechají podvést, kteří připustí, aby jim někdo „*házet písek do očí*“. Zde se Strindberg jako dramatik opět ocitá v paradoxní situaci, ale vyřeší ji, protože ve svých hrách demonstruje právě to, jak si lidé v životě nechávají házet písek do očí nebo ho sami házají do očí jiným.

Ke specifikům Strindbergovy nové dramatické tvorby patří často znejasnělé příchody a odchody. Formální

příchod nebo odchod nějaké postavy je často méně zajímavý než předtucha jejího příchodu nebo pocit, že je přítomna, který v místnosti zůstane i po jejím odchodu.

Tyto prvky se dají používat různými způsoby: protagonistu, který je náhle s něčím konfrontován a riskuje, že bude pozorován a odposloucháván, často znejistí. Podezřívavost a dojem, že se někde poblíž nacházejí „svědci“, vytvářejí základní náladu, je to dramaturgický trik, jenž se ve Strindbergově postinfernální tvorbě s protagonisty nezřídka zatíženými vinou často vyskytuje. Ale mění se i dialogy. Stále pesimističtější Strindberg ztrácí víru v lidskou schopnost smysluplné verbální komunikace.

Postinfernální období Strindbergovy dramatické tvorby jsou léta intenzivní práce. Mezi roky 1898 – 1903 napsal nejméně 26 dramat. Když v roce 1903 udělal v dramatické tvorbě přestávku, bylo to mj. proto, že nečetná stockholmská divadla nebyla s to jeho hry inscenovat v tempu, v jakém je autor produkoval, ale i proto, že si z nich vybírala ty nejtradičnější. Když Strindberg v první polovině roku 1908, v souvislosti se svými plány na založení vlastního divadla, píše „komorní hry“ – *Bouřku, Spáleniště, Strašidelnou sonátu a Pelikána* – švédská kritika ho v podstatě nepochopí. Nicméně, právě tyto hry, především *Strašidelná sonáta*, z něj učinily ústřední postavu divadelní tvorby 20. století.

DO DAMAŠKU I

Hra *Do Damašku I* je poutní hra s kruhovou kompozicí. Je to patrné i z míst děje. Začíná za zvukové kulisy pohřebního pochodu na nároží, kde na kraji chodníku stojí Neznámý. Zdá se, že neví, kterým směrem se má vydat. Hodiny na kostelní věži odbíjí čas. Objeví se žena, pozdraví Neznámého, chystá se jít dál, pak se zastaví.

Neznámý: Podívejme, už jste tady! Byl jsem si skoro jist, že přijdete.

Žena: Takže jste mě volal. Ano, cítila jsem to. Ale proč tady postáváte takhle na rohu?

Neznámý: Těžko říct. Někde stát musím, když čekám.

Žena: Na co čekáte?

Neznámý: Na to kdybych uměl odpovědět. – Čtyřicet let na něco čekám, myslím, že se tomu říká štěstí, nebo třeba jen konec neštěstí – slyšíte, už zase, ty děsivé tóny, slyšíte! Nechodte pryč, nechodte pryč, prosím vás, budu mít strach, když odejdete.

/.../

Žena: Ach, proboha, vy si pohráváte se smrtí.

Neznámý: Tak, jako jsem si pohrával se životem – býval jsem přece básník. Trpěl jsem vrozenou trdomyslností, a přece jsem nedokázal brát nic tak docela vážně, dokonce ani svá vlastní veliká trápení, a jsou chvíle, kdy pochybuju, že život je skutečnější, než co vybásním.

(Pohřební průvod začne zpívat *De profundis*.)

Už jsou tu zas! Já nevím, že musejí takhle pochodovat po ulicích!

Žena: To z nich máte takový strach?

Neznámý: Ne, to ne, jen mi to jde na nervy, je to jako začarované... Ze smrti ne, ze samoty mám strach, protože v samotě se člověk s někým setká. Nevím, jestli vnímám někoho jiného nebo sám sebe, ale v samotě není člověk sám. Vzduch houstne,

vzduch raší, a kolem začnou růst bytosti, sice neviditelné, my je však vnímáme a ony žijí.

Žena: To jste poznal na sobě?

Neznámý: Ano, od jisté doby na sobě poznávám všechno, ne jako dřív, to jsem viděl jen věci a příhody, tvary a barvy, teď ale vidím myšlenky a významy. Ten dřívější život byl jeden velký nesmysl, teď ale nabyl významu, a kde jsem dřív viděl jen náhodnost, tam nyní poznávám záměr. – Takže když jsem se včera setkal s vámi, napadlo mě, že mi vás cosi poslalo do cesty, buď abyste mě zachránila, nebo zničila.

Žena: Proč bych vás měla ničit?

Neznámý: Protože jste to dostala za úkol.

Obligátní popis děje hry by na tomto místě mnoho neosvětlil. Více napoví dialog Matky (tchýně Neznámého s Dominikánem) z úvodní scény hry *Do Damašku II*. Tento dialog je v podstatě rekapitulací I. dílu.

Matka: Pane zpovědníku, jsem žena životem těžce zkoušená, a nevím, čeho jsem se dopustila, že mne postihla nemilost Prozřetelnosti.

Dominikán: Je projevem milosti stát se předmětem Hospodinových zkoušek a vítěze čeká triumf!

Matka: To si občas také říkám, ale utrpení musí mít přece jen jisté hranice...

Dominikán: Nejsou žádné hranice! Utrpení je neomezené, stejně jako Milost!

Matka: Nejdřív mě opustí manžel a odejde s jinou ženou.

Dominikán: Nechte ho, ať si jde: však se zase vrátí, a po kolenou!

Matka: A taky víte, že moje jediná dcera byla provdaná za lékaře. Toho muže pak jednou opustí, přitáhne sem jakéhosi cizího chlapa a představí ho jako svého muže.

Dominikán: Tomu nerozumím: v naší církvi přece rozvod není dovolen.

Matka: Není, ale oni zajeli do ciziny, tam platí jiné zákony, on je starokatolík a přemluvil jednoho duchovního, aby je oddal.

Dominikán: To není žádné pravé manželství, a tak je nelze zrušit, protože nikdy neexistovalo, je však možno je prohlásit za neplatné! – Kdo je to, ten váš nynější zeť?

Matka: Upřímně řečeno: to kdybych tak věděla! Vím jen jedno, a to stačí, aby se to neštěstí završilo: je rozvedený a jeho žena i děti žijí, napůl v bídě.

Dominikán: To je tedy těžký případ, ale i s takovým si nakonec dozajista poradíme. A jinak je ten člověk co?

Matka: Básník, a ve svém rodišti prý dost slavný...

Dominikán: A pochopitelně bezbožný?

Matka: Ano, aspoň býval; ale od té druhé svatby nezažil jediný šťastný den; osud, tak to sám říkal, ho popadl tvrdou rukou a sem ho zahnal železnou holí jako odraného žebráka. Pak, rána za ranou, dopadly na něho pohromy, takže se mě zmocnil soucit zrovna ve chvíli, kdy odtud zase prchal. Zabloudil v lese, nakonec padl kdesi venku, díky milosrdným lidem se zachránil, přijali ho v jednom útulku a tam pak tři měsíce stonal, a my jsme přitom nevěděli, kde je!

Dominikán: Počkejte: loni přijali právě za takových okolností, jaké líčíte, nějakého člověka do kláštera Dobrého pomocníka, já tam dělám zpovědníka. Měl dlouho horečku a přitom nám otevřel srdce, a nebylo zločinu, který by na sebe nevzal. A když se pak probral, tvrdil, že si vůbec nic nepamatuje. Abych

mu prozpytoval ledví, využil jsem tajné apoštolské moci, jež je nám propůjčena, a pokusně jsem nad ním vyřkl klatbu prvního stupně. Když se totiž někdo dopustí tajného zločinu, pronese se nad podezřelým zlořečení z páté knihy Mojžíšovy. Je-li nevinný, nedotkne se jej to, ale postihne-li jej to, stane se, jak říká svatý Pavel, že jeho tělo bude vydáno satanu k zahubení, aby se duch jeho polepšil a byl spasen.

Matka: Ach Bože! To je on!

Dominikán: On je to: váš zeť! Podivuhodné jsou cesty prozřetelnosti. – A byl postižen důkladně?

Matka: Ano, a pak... Nocoval tady, ale ze spánku ho probudila nevysvětlitelná moc, která mu zmrazila srdce, říkal...

Dominikán: A pak měl hrůzoplňná vidění?

Matka: Ano!

Dominikán: A pronásledovaly jej úzkostné představy, o nichž mluví Jób: „Řeknu-li si: „Potěší mě moje lože, mé lůžko mi ulehčí v mém lkaní, děsíš mě skrze sny a přepadáš mě viděními, že bych spíše volil zardoušení, spíše smrt než kruté trápení!“ Přesně tak to má být! A otevřely se mu oči?

Matka: Ano, ale viděl všechno zvráceně. Protože když se ta neštěstí vršila a on už nebyl s to vysvětlit si je přirozeným způsobem, a jelikož žádný lékař nebyl s to ho uzdravit, začal chápat, že bojuje proti spiknutí vyšších mocností...

Dominikán: Které mu chtějí působit zlo, a proto jsou zlé. To je naprosto obvyklý průběh věci... A dál?

Matka: Pak si sehnal nějaké knihy, a v těch se dočetl, že proti těmto silám zla lze bojovat...

Dominikán: Aha, tak tam teď dospěl, nahlíží do skrytých oblastí, které mají zůstat skryté! No, a podařilo se mu trestající mocnosti uspokojit?

Matka: Tvrdí, že ano; a zdá se, že už může zase v noci spát!

Dominikán: Ano, to si myslí, jenže vážená paní, jelikož nenabyl lásky k pravdě, sešle na něj Bůh strašlivý klam, takže uvěří lži.

DO DAMAŠKU II

Poslední uvedená replika z předchozího dialogu je de facto předznamenáním obsahu II. dílu hry. Životní pouť Neznámého pokračuje v manželském soužití, v rozporném a neurovnaném vztahu k ženě, její matce a k očekávanému dítěti. Neznámého pronásledují vzpomínky z dětství, výčitky svědomí k lékaři – bývalému muži jeho nynější partnerky. Nejinak je tomu s jeho ženou, která se stala v negativním slova smyslu dobrou žačkou svého učitele – Neznámého. Nadto žijí v domě zatíženém vinou předků. Neznámý se utíká k pokusům o spoutání přírodní elektrické energie a výroby zlata.

Neznámý: Sedni si a vezmi rozum do hrsti! – Poslouchej mě, věř mi a poskytni mi úctu, jakou si zasluhuju, a já tebe i sebe pozvednu vysoko nad tenhle žabí močál, v kterém jsme uvízlí! Tvoje nemocné svědomí ti pofoukám, takže se zahojí jako rána. Kdo že jsem? Jsem ten, jenž učinil to, co neučinil dosud nikdo; jsem ten, kdo svrhne zlaté tele a zpřevrací stoly směnárníků; osud světa mám ve svém tyglíku, a za jediný týden bude nejbohatší z bohatých chudý; panovat přestane zlato, to falešné měřítko hodnot, všichni budou stejně chudí a děti lidské se budou zmateně hemžit jako mravenci, když jim někdo rozbourá mraveniště!

Žena: A jak to pomůže nám?

Neznámý: Myslíš si, že jsem vyrobil zlato, abych nás a ostatní obohatil? Nikoli, abych zničil světový řád, abych ničil, rozumíš! Já jsem ničitel, rozvraceč, světaspalovač, a až všechno lehne popelem, pak budu se o hladu probírat hromadami popela a těšit se myšlenkou: toto jsem učinil já, já, jsem ten, jenž napsal poslední list světových dějin, a ty je tak možno považovat za uzavřené.

Neznámý, pronásledovaný bludy o výrobě zlata, odchází od své ženy – rodičky, aby mohl požit pocty objevitele, a to ve chvíli, kdy se má narodit dítě. Bohatá slavnostní hostina na počest objevitele výroby zlata se promění v podvod, na jehož konci se Neznámý ocitne ve vězení za nezaplacený účet za hostinu. Snové vize se tu prolínají s realitou. A tak se znovu Neznámý objevuje v domě své ženy v okamžiku, kdy se jim narodí dítě, a znovu odchází, aniž by na novorozence pohlédl.

Neznámý: Ne! Na nic na tomto světě už se nechci vázat. Mám strach, že bych ho začal milovat, a vy byste mi pak vyrvali srdce z těla. Jdu pryč, tento vzduch je na mě příliš čistý; ať se to nevinné dítě nedostane do mé blízkosti, protože já jsem ztracená bytost, odsouzenec, a pro mě není radosti, není pokoje, není – slitování!

Pouť Neznámého vede přes zchátralý hostinec, jehož osazenstvo tvoří žebráci, pouliční ženské a mrzáci. Setkává se zde s lékařem, který jakoby zde byl jeho dvojníkem či druhým já. Z hostince odvádí Neznámého Žebrák soutěskou, krajinou poznamenanou zkázou způsobenou vypuštěním jezera slz, zpět do domu jeho ženy.

Neznámý: Aspoň mi něco vyčti!

Žena: To obstaráš snadno sám; já bych ti spíš chtěla dát dobrou radu: jdi do kláštera Dobrého pomocníka, tam je člověk, který tě dokáže osvobodit od toho jediného, čeho se obáváš.

Neznámý: Tam, v klášteře se zlořečí, spoutává...

Žena: Ale taky rozpoutává!

Neznámý: Upřímně řečeno si myslím, že mě chceš obalamutit; už ti nevěřím.

Žena: A já tobě taky ne! Proto považuj tohle za návštěvu na rozloučenou...

Neznámý: Tak jsem to taky zamýšlel, ale chtěl jsem nejdřív zjistit, jestli spolu souhlasíme...

Žena: Vidíš přece, že na utrpení ostatních štěstí nikdy nevybudujeme; proto se musíme rozejít; to je jediný lék na jeho muka. Já mám svoje dítě, to můj život vyplní, a ty máš velké cíle své ctižádosti...

Neznámý: Ty se mi ještě posmíváš?

Žena: Ne, jak to? Ten největší problém jsi přece vyřešil –

Neznámý: Pst! O tom už ani slovo, i když si to myslíš!

Žena: Ale když si to myslí všichni...

Neznámý: Nikdo už si to nemyslí...

Žena: V novinách dneska píšou, že v Anglii někdo zlato vyrobil a že prý je to oficiálně potvrzené!

Neznámý: Věší ti bulíky na nos!

Žena: Ach ne! – Bože, on nevěří na svoje štěstí!

Neznámý: Já už nevěřím vůbec na nic!

Žena: Tak si ty noviny vezmi... / . . . / (jde k šatům a vezme z nich noviny a velkou obálku) Prosím, můžeš se podívat sám!

Neznámý: (noviny roztrhne) Nic nepotřebuju vidět!

Žena: Nevěř! Nevěř! Ale chemici přece na tvou počest

pořádají příští sobotu hostinu...

Neznámý: Aha, tak to je tam taky! O té hostině!

Žena: (mu podává obálku) A tady je čestný diplom! Tak čti, člověče!

Neznámý: (obálku roztrhne) Třeba je v tom i státní vyznamenání!

Žena: Jo, koho chtějí bohové zničit, toho postihnou slepotou! Neměl jsi s tím vynálezem dobré úmysly, a proto jsi ho nevy-myslel sám.

Neznámý: Já odcházím, nehodlám tady stát a odhalovat svou pohanu! Jsem světu pro smích, a proto se schovám, pohrčím se za živa, protože umřít si netroufnu.

Žena: Jdi, příteli! My za několik dní odjíždíme do kolonií!

Neznámý: Aspoň to je tedy pravda! – Takže řešení se blíží.

Žena: Řešení záhady, proč jsme se my dva měli potkat.

Neznámý: Proč?

Žena: Abychom trápili jeden druhého!

Neznámý: A to je vše?

Žena: Ty jsi mě měl osvobodit od vlkodlaka, jenže to on ne-byl, a tak ses jím stal ty; a pak jsem já měla tebe osvobodit od zlého tím, že veškerou tvou zlobu vezmu na sebe, a to jsem taky udělala, jenže následek byl, že v tobě bylo zloby ještě víc. Chudáčku můj osvoboditeli, stojíš tady teď spoutaný na rukou a nohou a žádný kouzelník tě nerozváže.

Neznámý: Sbohem, a díky za všechno!

Žena: Sbohem, a díky za tohle (Ukáže na kolébku.)

Neznámý: (ustoupí do pozadí) Možná bych se nejdřív měl rozloučit tam.

Žena: Udělej to, příteli.

(Neznámý vejde do dveří v pozadí. Žena jde ke dveřím vpravo a vpustí dovnitř Dominikána.)

Zpovědník: Je už připraven?

Žena: Tomuto nešťastnému člověku nezbývá nic jiného než opustit svět a pohrbit se v klášteře.

Zpovědník: Takže už si nemyslí, že je tím velkým vynálezcem, jímž je?

Žena: Ne; nic dobrého není s to si myslet o nikom, dokonce ani sám o sobě...

Zpovědník: To je trest Boží: bude věřit lži, neboť odvrhl pravdu.

Neznámý odchází se Zpovědníkem do kláštera.

Hru *Do Damašku* začal Strindberg psát v Paříži na jaře roku 1898. První díl také v Paříži v březnu toho roku dokončil. Titul hry naráží na Saulovo (Šavlovo) obrácení, jak je líčí devátá kapitola novozákonních *Skutků apoštolů* („... on je mým nástrojem, který jsem si zvolil, aby nesl mé jméno národům i králům a synům izraelským. Ukáži mu, co všechno musí podstoupit pro mé jméno.“) Druhý díl napsal Strindberg po návratu do Švédska v létě téhož roku. Oba díly pak vyšly knižně v jednom svazku v říjnu 1898. V roce 1901 napsal Strindberg ještě třetí díl; *Do Damašku III* vyšlo tiskem až v roce 1904.

První díl byl poprvé inscenován v divadle Dramaten (Královské divadlo ve Stockholmu) 19. listopadu 1900. Ve většině dalších inscenací ve Švédsku i v cizině se hrály v té či oné podobě oba, respektive všechny tři díly najednou. Česky vydal první díl v roce 1923 B.M. Klika v překladu Viktora Šumana. Druhý a třetí díl přeloženy nebyly. Scénicky hra v češtině uvedena nebyla.

Text her vyšel knižně, vydal jej Divadelní ústav Praha v roce 2004 v souborném vydání her Augusta Strindberga nazvaném *Hry II*. Lze jej objednat na adrese: Divadelní ústav, knihkupectví Prospero, Celetná 17, 110 00 Praha 1, tel./fax: 224 809 156, e-mail: prospero@divadlo.cz, <http://www.divadlo.cz/prospero>. Cena 320,- Kč.

S použitím statě **Hanse-Görana Ekmana** Strindbergova postinfernální dramatická tvorba a poznámek ke hře od **Fraťška Fröhliche** dramaturgický pozorník připravil **Milan Strotzer**

NOVINKY SVĚTOVÉ DRAMATIKY

POBAVME SE O ŽIVOTĚ A SMRTI

Dalším dílem edice *Současná hra* Divadelního ústavu je tentokrát vydání čtyř krátkých dramatických textů polských autorů pod souhrnným názvem, který uvádím v nadpisu tohoto článku. Snahou vydavatele je představit nejvýraznější dramatiky debutující v devadesátých letech, odrážející ve svých textech otázky, které trápí mladší generace Poláků (a asi nejen je).

LIDIA AMEJKO DVOJDŘÍVKO

LIDIA AMEJKO (1955)

Žije a pracuje ve Vratislavi, prozatím je autorkou pěti her (*Muka Páně v láhvi*, *Dvojdřívko*, *Farrago*, *Proměna 1999*, *Nondun a Když rozum spí*, *zapne se záznamník*). Většina z nich byla v Polsku uvedena.

DVOJDŘÍVKO

Přeložila: Irena Lexová

Osoby: 10 mužů (Postava, Muž, Otec, Dědeček, Chlapec, Dvojdřívko, Mladík a Antonín z *reminiscence*, Četník a důstojník z *reminiscence*. Němečtí vojáci z *reminiscence* – němé role) **a 3 ženy** (Matka, Babička, Tereza – pubertáčka, Žena a Zuzana a Jana z *reminiscence*). Postavy by měly být hrány herci přiměřeného věku, tj. nemělo by asi jít o generační soubor.

Místo děje: Nemocniční chodba; většina děje se odehrává v místnostech starého domu; předepsané jsou velkoplošné videoprojekce, aby postavy z hlavního příběhu a z reminiscencí mohly „prolínat“.

Text *Dvojdřívko* má tři dějové (a zároveň časové) roviny. Tu první tvoří rámec, tj. naše současnost – začátek a konec hry představovaný vypravěčem vlastního příběhu. Vypravěčem je Muž, který čeká na nemocniční chodbě,

přesněji na místě, kde můžeme naposledy vidět těla našich blízkých. Vnitřní děj hry se odehrává v jeho vzpomínkách (druhá rovina) a v *reminiscencích* (třetí rovina). Muž vzpomíná na své dětství, na život rodiny v domě, kam se s rodiči, sestrou a prarodiči nastěhovali, když mu bylo méně než deset let, tj. když byl Chlapcem. Tento příběh postupně začne prolínat s dějem, který se v domě odehrával ještě mnohem dříve, před válkou a během 2. světové války. Postavy z této „historické“ roviny (z *reminiscencí*) žijí svůj život, který postavy z Chlapcova dětství sledují. Je to záhada podobná těm, které se sem tam objeví v pořadech typu „Věřte nevěřte“, jako by se v domě zastavil čas a události z minulosti se odehrávaly současně s přítomností. „Průvodcem“ a jediným, kdo prochází všemi rovinami, je právě Dvojdřívko. Záhadná postava, inventář domu. Jediný, kdo opravdu rozuměl Chlapcovým dětským strachům a starostem. Možná právě on teď, v současnosti zemřel a Muž, bývalý Chlapec, se s ním v nemocnici loučí.

Samotný děj těžko převyprávět, skládá se jako mozaika z útržků. Jisté je, že rodina v domě za války skryla malého židovského chlapce, který se gestapákům při prohlídce ztratil. Ženu a děti, které v domě našli, ale postříleli. On se prostě vypařil. Dům ho „vstřebal“ a on se stal Dvojdřívkem. Tuhle pohnutou historii (mimo jiné) se my, čtenáři, dozvídáme stejně jako rodina Chlapce, jejíž život nechtěně prolíná s událostmi všedními i tragickými. Po téhle nejtragičtější se rodina odstěhuje.

Muž: *Po tamté noci se v našem domě rozpoutala opravdová smršť. Babička zemřela v polovině nového seriálu, Tereza se vdala a odjela do Ameriky. /.../ Dědečkovi se to v hlavě úplně popletlo, takže ho rodiče dali do domova důchodců /.../ nás už vůbec nevidí, jako bychom byli průzrační. A potom Otec dům prodal. Stěhujeme se.*

- V prázdné jídelně stojí Chlapec. Vejde Dvojdřívko.

Chlapec: *Stěhujeme se, pane Dvojdřívko! /.../ A zachovejte nás, prosím, ve svých vzpomínkách!*

Dvojdřívko: *Myslím, že tento dům nás bezpochyby zachová všechny: jak tebe, tak tvou Babičku i mne – pro každého se tu najde místo. /.../*

Chlapec: *Až budete novým majitelům vyprávět o našem životě, tak jim řekněte, že ten chlapec z pokoje na patře, no víte, ten, který křičí...ze strachu, že zůstane sám...že to vůbec nejsem já! Protože mě už nic v krku nesvívá...*

KRZYSZTOF BIZIO POBAVME SE O ŽIVOTĚ A SMRTI

KRZYSZTOF BIZIO (1970)

Vystudoval architekturu a tomuto oboru se také věnuje. Je vysokoškolským pedagogem a autorem čtyř her (*Pobavme se o životě a smrti*, *Toxiny*, *Lamentace*, *Sitcom*), které byly uvedeny v polských divadlech.

POBAVME SE O ŽIVOTĚ A SMRTI

Přeložila: Jolanta Kamińska

Osoby: 2 muži (Modrý, manžel a otec, asi padesátiletý + Bílý, jeho syn, asi dvacetiletý) a 1 žena (Červená, manželka

Modrého + Matka, asi čtyřicetiletá)

Místo děje: Jediná místnost bytu, uprostřed telefon. Herci jsou během celého představení na jevišti. Nabízí se náznaková scéna.

Většinu textu tvoří monology jednotlivých postav – telefonáty ve hře nepřítomným osobám. Druhého telefonujícího pochopitelně nikdy neslyšíme, ale z toho, jak se telefonáty jednotlivých členů rodiny střídají a informace se vrství, postupně chápeme souvislosti a dostáváme obraz pokřivených vztahů této rodiny, obraz toho, že navenek vše vypadá jinak, než jak je tomu ve skutečnosti. Hovory na banální témata poskytují divákovi (čtenáři) možnost vytvořit si představu o charakteru rodiny, potažmo společnosti. Menší část hry tvoří dialogy mezi členy rodiny a jeden závěrečný dialog celé rodiny.

Otec nejvíce telefonuje s kamarádem (tématem telefonů jsou auta a milenky) nebo s milenkou (pak je tématem rozvod, který jí slibuje apod.). Matka po telefonu mluví s nejlepší kamarádkou, která jí chce představit svého snoubence, později mluví Matka s oním snoubencem, který – jak pochopíme – se stal jejím milencem, a nakonec si povídá s jinou kamarádkou, které svoje amorální jednání cynicky objasňuje. Jejím tématem je kromě drbů o ostatních ženách i vyhaslý vztah s manželem (resp. naoko fungující) a rozvod. Syn telefonuje se svými kamarády, pochopíme, že je nejspíš dealerem drog a „jede“ v dalších podezřelých kšeftech. Mluví také se svou dívkou, které sice vyznává lásku, ale jakmile zjistí, že je těhotná, přemluví ji za pomoci lží o společné šťastné budoucnosti k potratu. Po něm ji opouští.

Dialogy rodiny se omezují na pozdravy a informace o odchodu a příchodu jednotlivých členů ven či domů. Každý je vlastně sám se svým životem a svými problémy. Rodina se nespojí ani v okamžiku, kdy Matka zjistí, že má rakovinu obou prsů a odchází na operaci. Po ní se vrací do trosek rodiny, ví jak o přerušném těhotenství synovy milenky, tak o těhotenství milenky otcovy. V jediném rozhovoru všech tří členů rodiny to zpočátku vypadá na totální krach. Ale kupodivu, když na sebe všichni navzájem vytáhnou všechna zasutá „tajemství“ (Matka např. Synovi prozradí, že i ji Otec nutil k potratu, ale ona se vzepřela a narodil se Syn) a vyčtou si všechny viny a ústrky, ve chvíli, kdy už není co ztratit, se rozhovor začne odvíjet zcela jinak. Jakoby se vyčistil vzduch a rodina se odrazila ode dna a může zasednout ke společnému stolu. Naděje pro každého z nás?

Modrý: *Kurva, nedělej tu ze sebe nějakou světicí. Myslíš si, že nevím, co jsi dělala ve všech těch hotelech za městem? Co jsi vlastně zač, nějaká posraná nymfomanka, nebo co?*

Bílý: *Nebudu vám překážet, půjdu na chvíli ven.*

Modrý: *Jen tady pěkně zůstaň, když už si tak upřímně povídáme. Tak ty už jsi chtěl bejt tak strašně dospělej? /.../ A krom toho, co je pravda na tom potratu, o kterém mluvila máma?*

Bílý: *Nevím, kterej máš na mysli: ten poslední, nebo ten, při kterým jsi chtěl zabít mě?*

Červená: *Nenávidím vás, jak já vás nenávidím. /.../*

Modrý: *Já tě taky nemám rád a bez těch prsou spíš.*

Červená: *Ty seš hovado, zasraný hovado. /.../*

Modrý: Nemluv o podvádění, s tím jsi začala ty. Víš, jak mi bylo, umíš si vůbec představit, jak mi bylo?

Červená: Umím, cítila jsem se stejně. /.../ Já jsem taky věděla, že mě podvádíš. Je zvláštní, že mi to říkáš až teď. Proč, prosím tě?

Modrý: Nevím, sám nevím.

Bílý: Nesedneme si? Mamka je po operaci, neměla by se tolik rozčilovat. Mám docela hlad, nedali byste si něco?

Modrý: Co?

Bílý: Cože?

Modrý: Co bysme si dali?

TOMASZ MAN KATARANTKA

TOMASZ MAN (1968)

Vystudoval polskou filologii ve Vratislavi. Působil v rockové kapele jako kytarista. V současnosti je zejména dramatikem a režisérem, spolupracuje s divadly v Poznani, Varšavě, Štětíně. Napsal zatím pět her (*Pisi, Katarantka, Příběh jisté lásky, Matka a leopard a Lipová 30*).

KATARANTKA

Podtitul hry: **Requiem, Neštěstí ve dvou dějstvích**

Přeložil: Luboš Veselý

Osoby: Hlavní postavou je **stará žena Katarantka** (maličká stařena). Další postavy: asi **11 mužů** od chlapců po starší muže (Kejklíř, Mužský hlas, Manžel bývalé holčičky, Otec, Fotograf, Varhaník, Poklad ne dítě, Zamilovaný, Anděl, Chlapci) a asi **9 žen** od dívek po starší ženy (Katarantka II – stín, Dívka, Ženský hlas, Bývalá holčička, Matka, Podám vám ruku, Dívky). Někteří herci mohou hrát více postav, ale je nutné, aby ke konci hry bylo na scéně více lidí.

Místo děje: Starý byt. Dva pokoje oddělené stěnou a chodba mezi kuchyní a koupelnou. Starý rozvrzaný nábytek, obrazy, koberce, fotografie...

Stejně jako u textu Dvojdívko, i tady je více časových rovin a stejně jako ve jmenovaném případě jde o těžko pochytilelný text. Děj tvoří současnost, tj. posledních několik dnů či hodin Katarantky – staré téměř nevduché ženy. Setkává se s rodinou a nakonec s Andělem, hodinu před smrtí. A dále minulost, tj. její dětství, mládí, lásky, konflikty s rodiči, s kamarádkami atd. Na to všechno vzpomíná uzavřená ve svém světě. Ve svém domečku, kde se zabarikádovala před světem a lidmi. Odmítá požádat sousedy o pomoc a podezírá své potomky, že ji chtějí o všechno připravit. Hovoří jen se svým stínem – Katarantkou II., ve vzpomínkách se setkává sama se sebou a probírá se starými fotografiemi, které často „odstartují“ novou vzpomínku, tj. další střípek z mozaiky děje hry,

Už z podtitulu je jasné, jak vše skončí. Děj také není členěn do obrazů, ale do částí mše - requiem. Hra klade vysoce filozofické otázky po smyslu života, po relativitě našeho konání a nahlížení našich činů druhými, potažmo Bohem.

Katarantka: Řekni mi konečně, jestli *e x i s t u j e*. Jestli to všechno mělo smysl... Pořád mě jen káráš a neodpovídáš mi. Ty jsi teda anděl.

Anděl: To víš. Neptej se mě na to, co víš.

Katarantka: Ať si tě vezme peklo. Kdo ty vlastně jsi? Co chceš u mě doma? Přání. Dobrá. Chci, abys mi řekl, jaká jsem byla.

INGMAR VILLQIST KOSTKA SÁDLA S BAKALIEMI

INGMAR VILLQIST (1960)

Vystudoval dějiny umění ve Vratislavi, působil jako výtvarný teoretik a kritik a jako ředitel galerie. Přednáší na katedře teorie a dějin umění ve Varšavě. Spolupracuje s několika polskými divadly, je autorem her *Sedící na zídce, Krysy, Oskar a Ruth, Helverova noc, Beztlenowce, Zaraza* aj.

KOSTKA SÁDLA S BAKALIEMI*

*bakalie – sušené jižní ovoce smíchané s ovocným želé, perníky apod.

Přeložil: Jiří Vondráček

Osoby: **2 ženy** (První – asi třicetiletá, Druhá – asi čtyřicetiletá)

Místo děje: Malá garsonka patřící Druhé.

Dialog dvou žen, který se odehrává v bytě starší z nich těsně po tom, co se spolu milovaly. Scházejí se tajně, mladší žena má rodinu, kterou jí ta starší vyčítá. Mladší žena musí odejít, což se té starší nelíbí, brání se výčitkami, z hádky se postupně dozvídáme celou historii jejich vztahu. Mladší může přijít (a také přichází) kdykoli, chodí si k přítelkyni mj. léčit rány ze svého manželství, ale na veřejnosti dělá, že se se Starší nezná. Kdysi, když byla mladší žena ještě dítě, matka na ni pro starost o početnou rodinu neměla čas, a tak jí starší přítelkyně začala matku nahrazovat. Byla totiž její učitelkou, která pro ni měla vždycky čas a pochopení. Jen pro první lásku (pozdějšího manžela) pochopení neměla. Ta mladší tomu nerozuměla. Postupně se starší přítelkyně stala přítelkyní rodinnou a nikomu nepřišlo divné, že k ní mladší dívka chodí čím dál častěji. Přátelství se časem stalo snad až vzájemnou sexuální závislostí. Ale mladší otěhotněla s budoucím manželem a musela se vdát. To jí starší přítelkyně nemohla odpustit. Zůstala sama a svolávala na zrádkyni neštěstí. Léta se vídaly jen náhodou, až po čase se vztah obnovil. Nyní se zase potřebují. Starší nemá nikoho jiného. Mladší má sice rodinu, ale není šťastná. Mimo jiné i proto, že je, jak se dozvíme z posledních vět, invalidní. Starší pomáhá té mladší na vozík a obě ženy se láskyplně loučí. Prozatím.

Texty uvedených čtyř her vyšly knižně jako soubor, vydal je Divadelní ústav Praha v edici Současná divadelní hra v roce 2002. Lze jej objednat na adrese: Divadelní ústav, knihkupectví Prospero, Celetná 17, 110 00 Praha 1, tel./fax.: 224 809 156, e-mail: prospero@divadlo.cz, <http://www.divadlo.cz/prospero>. Cena 70,- Kč.

Dramaturgický pozorník připravila Pavlína Morávková